

Kombinasyon ve Melezleşme: Toplumsal Çoğulluk Teorisi Işığında Türkiye’deki Suriyeliler

Combination and Hybridization: Syrians in Turkey in the Light of Societal Multiplicity Theory

Yusuf FİDAN

Dr. Arş Gör, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

yusuffidan@nevsehir.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-4975-5845>

Makale Başvuru Tarihi: 07.05.2025

Makale Kabul Tarihi: 16.06.2024

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler:

Melezleşme, Toplumsal
Çoğulluk Teorisi (TÇT),
Kombinasyon, Suriye
Göçü, Göçmen Failliği.

ÖZET

Bu çalışma, geleneksel çerçevelerin sınırlılıklarına meydan okuyarak, Justin Rosenberg’in Toplumsal Çoğulluk Teorisi (TÇT) ve “kombinasyon” kavramından yararlanarak, kültürel melezleşmeyi göç süreçlerini anlamak için merkezi bir analitik kavram olarak önermektedir. Türkiye’deki Suriyeli göçü vakasını inceleyen çalışma, melezleşmenin, TÇT’nin öngördüğü etkileşimden doğan kombinasyon olarak, göçmenlerin ve ev sahibi toplumun karşılıklı etkileşimlerle yeni kültürel, sosyal ve ekonomik formları nasıl birlikte oluşturduklarını analiz eder. Nitel bir araştırma yaklaşımıyla yürütülen bu çalışmada, hem Suriyeli göçmenler hem de ev sahibi toplum üyelerinden olmak üzere, farklı demografik ve coğrafi özelliklere sahip toplam 16 katılımcıyla yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, ikincil kaynak analiziyle bulgular desteklenmiştir. Bu çalışma, melezleşmeyi, TÇT’nin öngördüğü etkileşimlerin bir çıktısı olan kombinasyon olarak ele alarak, göçmen failliği ekseninde, göçmenler ve ev sahibi toplumun yeni kültürel, sosyal ve ekonomik formları nasıl birlikte ürettiğini analiz etmektedir. Ampirik bulgular, bu kombinasyon sürecinin somut örneklerini ortaya koymaktadır: Mutfakta “Şam Dürümü” gibi melez lezzetlerin ortaya çıkışı; müzikte Arap makamlarıyla Türk ezgilerinin harmanlandığı yeni tarzların oluşması; gündelik dilde Türkçe-Arapça kod değiştirme pratiklerinin yaygınlaşması ve ekonomide hem yerel hem de Suriye’ye özgü iş modellerini birleştiren melez girişimlerin belirmesi bu sürecin başlıca göstergelerinden kabul edilebilir. Melezleşmenin küresel bir dinamik olduğunu göstermek için, Almanya, ABD ve İngiltere gibi farklı küresel göç bağlarıyla karşılaştırmalı analiz sunulmaktadır. Nihayetinde makale, melezleşme perspektifinin göçmen failliğini, karşılıklı dönüşümü ve kültürel sentezi daha iyi kavranmasını sağlayarak göç teorisini zenginleştirdiğini ve 21. yüzyılın karmaşık göç gerçekleriyle daha uyumlu, etkili politika çerçeveleri geliştirmek için zemin sunduğunu savunmaktadır.

Keywords:

Hybridisation, Societal
Multiplicity Theory,
Combination, Syrian
Migration, Migrant
Agency.

ABSTRACT

Challenging the limitations of traditional frameworks, this study proposes cultural hybridisation as a central analytical concept for understanding migration processes, drawing on Justin Rosenberg’s Societal Multiplicity

Theory (SMT) and the concept of 'combination'. Examining the case of Syrian migration in Turkey, the study analyses how hybridisation, as a combination arising from the interaction envisaged by the SMT, is how migrants and the host society co-create new cultural, social and economic forms through mutual interactions. In this qualitative research approach, semi-structured interviews were conducted with a total of 16 participants with different demographic and geographical characteristics, both Syrian migrants and members of the host community. In addition, the findings were supported by secondary source analysis. This study analyses how migrants and the host society co-produce new cultural, social and economic forms through migrant agency, treating hybridisation as a combination that is an consequence of the interactions suggested by the SMT. Empirical findings reveal concrete examples of this combination process: The emergence of hybrid flavours such as 'Şam Dürümü' in the kitchen; the formation of new styles in music that blend Arabic maqams with Turkish melodies; the spread of Turkish-Arabic code-switching practices in everyday language; and the emergence of hybrid enterprises that combine both local and Syrian-specific business models in the economy can be considered as the main indicators of this process. In order to show that hybridisation is a global dynamic, comparative analysis is presented with different global migration contexts such as Germany, the USA and the UK. In conclusion, the article argues that the hybridisation perspective enriches migration theory through a better understanding of migrant agency, mutual transformation and cultural synthesis, and provides grounds for developing effective policy frameworks that are more in tune with the complex migration realities of the 21st century.

Önerilen Alıntı (Suggested Citation): FİDAN, Yusuf (2025), “Kombinasyon ve Melezleşme: Toplumsal Çoğulluk Teorisi Işığında Türkiye’deki Suriyeliler”, *Middle East Journal of Refugee Studies* S.10(1), ss.6-41, Doi: <https://doi.org/10.70045/mejrs.1693433>

1. Giriş

Yirmi birinci yüzyıl, insanlık tarihinde benzeri görülmemiş düzeyde bir zorunlu yerinden edilme çağına tanıklık etmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) verilerine göre, dünya genelinde çatışma, şiddet, zulüm, insan hakları ihlalleri ve iklim değişikliğinin yıkıcı etkileri nedeniyle zorla yerinden edilen insan sayısı yüz yirmi milyonu aşmış durumdadır (UNHCR, 2024). Bu küresel krizin en trajik ve uzun süreli yansımalarından biri, 2011 yılında başlayan ve halen devam eden Suriye iç savaşıdır. Bu çatışma, on beş milyondan fazla Suriyelinin evlerini terk etmek zorunda kalmasına yol açmış, milyonlarcasını ülke içinde yerinden ederken, yaklaşık yedi milyon kişiyi de komşu ülkelere ve dünyanın dört bir yanına sığınmaya zorlamıştır. Bu kitlesel zorunlu göç dalgasından en fazla etkilenen ülkelerin başında, coğrafi yakınlığı ve açık kapı politikasının ilk dönemlerindeki uygulamaları nedeniyle Türkiye gelmektedir (İçduygu ve Aksel, 2013; Fidan, 2025, s. 41). Türkiye, bugün itibarıyla dünyada en fazla mülteciye/göçmene ev sahipliği yapan ülke konumundadır ve büyük çoğunluğu Suriyeli olmak üzere üç milyondan fazla kişiye uluslararası hukukta tam bir mülteci statüsü tanımayan ancak belirli haklar ve hizmetlere erişim sağlayan “Geçici Koruma” rejimi altında barınma imkanı sunmaktadır¹ (GİB, 2024). Bu denli büyük ölçekli ve uzun süreli bir göçmen nüfusunun varlığı, kaçınılmaz olarak Türkiye’nin sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi yapılarında

2 Çalışma boyunca Türkiye’deki Geçici Koruma statüsü altında bulunan Suriyelileri nitelendirirken “Türkiye’deki Suriyeliler” ya da “Suriyeliler” ifadesi tercih edilmiştir.

dönüşümlere yol açmıştır. Kentlerin demografik yapısı değişmiş, işgücü piyasaları yeniden şekillenmiş, kamusal alanlarda yeni kültürel karşılaşmalar yaşanmış ve toplumsal ilişkiler yeni bir dinamizm kazanmıştır.

Literatürde, göçmenlerin deneyimleri genellikle devlet merkezli güvenlik kaygıları, ekonomik etkiler (ucuz işgücü, kamu maliyesine yük vb.) veya sosyal uyum sorunları ekseninde ele alınmaktadır (Castles ve Miller, 2009, s. 34; Güler, 2020, s. 247). Göçmen adaptasyonu tartışmaları ise ağırlıklı olarak asimilasyon ve entegrasyon kavramları etrafında gerçekleşmektedir (Dirimeşe ve Emre, 2022, s. 298). Asimilasyonist yaklaşım, en klasik ifadeyle, göçmen grupların zaman içinde kendi kültürel özelliklerini terk ederek baskın ev sahibi toplumun norm ve değerlerini benimsediği, tek yönlü ve nihayetinde tam bir kültürel erimeyle sonuçlanan doğrusal bir süreç öngörmektedir (Alba ve Nee, 1997, s. 835; Karimi, 2023, s. 3). Bu perspektif, farklılıkları geçici bir aşama veya bir sorun olarak görme ve kültürel homojenliği idealize etme eğilimindedir (Ziyanak, 2015). Entegrasyonist yaklaşım ise, genellikle daha çoğulcu bir perspektif sunar ve göçmenlerin kendi kültürel kimliklerini korurken ev sahibi toplumun temel yapılarına (ekonomi, eğitim, siyaset) katılımını hedefler (Berry, 2005, s. 705; Portes ve Rumbaut, 2001, s. 46). Buna göre, sıklıkla karşılıklı uyumu vurgulasa da, pratikte yine de göçmenlerin belirli normlara uyması beklentisini taşıyabilir ve kültürel grupları ayrı ve statik birimler olarak ele alma riski taşır (Laubenthal, 2023, s. 88).

Ancak her iki perspektif de, özellikle çağdaş küresel göçün karmaşık ve akışkan doğasını anlamada önemli sınırlılıklara sahiptir. En temel eleştiri, bu yaklaşımların göçmenleri genellikle pasif aktörler olarak konumlandırmasıdır. Göçmenler ya asimile olması beklenen ya da entegrasyon politikalarına tabi tutulan nesneler olarak görülürken, onların kendi kültürel miraslarını aktif olarak yeniden yorumlama, müzakere etme ve içinde yaşadıkları toplumları şekillendirme potansiyelleri, yani faillikleri (*agency*) yeterince dikkate alınmaz (Berray, 2019). Dahası, bu modeller, kültürel etkileşimin dinamik ve çift yönlü doğasını, yani sadece göçmenlerin değil, ev sahibi toplumların da bu karşılaşmalar sonucunda nasıl değişip dönüştüğünü göz ardı etme eğilimindedir. Kültürleri kapalı, homojen ve statik varlıklar olarak gören “metodolojik milliyetçilik²” tuzağına düşerek (Wimmer ve Glick Schiller, 2002), sınırlar ötesi bağların (ulusötesicilik) ve en önemlisi, farklı kültürel repertuarların karşılaşmasıyla ortaya çıkan yeni, melez kültürel formların ve kimliklerin oluşumunu açıklamakta yetersiz kalırlar.

Bu çalışma, teorik ve kavramsal boşlukları doldurarak göç süreçlerini anlamak için alternatif bir perspektif sunmaktadır. Justin Rosenberg’in Toplumsal Çoğulluk Teorisi (TÇT) temelinde kavramsallaştırılan kombinasyon (kültürel melezleşme), bu

2 Metodolojik milliyetçilik, sosyal bilimlerde toplumları ulus-devletlerle özdeşleştirme ve ulus-devletin çağdaş zamanlarda toplumun içsel ve temel yapısı olduğunu varsayma eğilimidir. Bu metodoloji genellikle ulus-ötesi dinamikleri ve küreselleşme ve göçten kaynaklanan karmaşıklıkları göz ardı ederek ulus-devleti araştırmanın odak noktası olarak konumlandırır (Wimmer ve Glick Schiller 2002).

yaklaşımın ana odak noktasıdır. Melezleşmeyi, TÇT’nin toplumlararası etkileşimin bir sonucu olarak tanımladığı “kombinasyon” olgusunun ampirik bir yansıması olarak ele alıyoruz. Çalışma, melezleşmenin göçmenler ile ev sahibi toplumlar arasındaki etkileşimlerin sadece bir uyum veya çatışma süreci olmadığını, aynı zamanda her iki tarafın da katkıda bulunduğu, yeni ve özgün kültürel pratiklerin, kimliklerin ve sosyal formların birlikte yaratıldığı (co-creation) dinamik bir süreç olduğunu savunmaktadır. Bu çalışma, özellikle kombinasyonun (kültürel melezleşme) TÇT’nin öngördüğü farklılık, etkileşim ve birlikte var olma süreçlerinin doğal bir çıktısı olduğunu ve tarihsel değişimi tetiklediğini vurgulamaktadır. Melezleşme, göçmenlerin failliğini merkeze almakta ve kültürel değişimi tek yönlü bir adaptasyon yerine karşılıklı bir dönüşüm olarak kavramaktadır. Bu perspektif, göçmen failliğini merkeze alır ve kültürel değişimi tek yönlü bir adaptasyon yerine karşılıklı bir dönüşüm olarak kavramaktadır. Bu teorik çerçeveyi Türkiye’deki Suriyeli mülteciler özelinde ampirik olarak inceleyen bu çalışma, aşağıdaki temel sorulara yanıt aramaktadır:

- Kombinasyon (melezleşme), kavramsal olarak asimilasyon ve entegrasyon paradigmalarından nasıl ayrışmakta ve göç süreçlerini anlamak için nasıl daha uygun bir çerçeve sunmaktadır?
- Türkiye’deki Suriyeli mülteciler, gündelik yaşam pratiklerinde (yemek, müzik, sanat, dil, sosyal etkileşimler vb.) melez kültürel formları TÇT’nin “kombinasyon” süreci bağlamında nasıl deneyimlemekte ve yaratmaktadırlar?
- Melezleşme sürecini etkileyen temel faktörler (ekonomik koşullar, kalış süresi, din, ev sahibi toplum tutumları) nelerdir ve bu faktörler süreci nasıl şekillendirmektedir?
- Farklı küresel göç bağlamları (örn. Almanya’daki Türkler, ABD’deki Meksikalılar) ile yapılan karşılaştırmalar, melezleşme mekanizmaları ve sonuçları hakkında ne gibi içgörüler sunmaktadır?

2. Teorik Çerçeve: TÇT ve Göç Çalışmaları

Bu çalışma, kültürel melezleşmeyi, Toplumsal Çoğulluk Teorisi’nin (TÇT) dördüncü sonucu olarak tanımlanan kombinasyonun (Rosenberg, 2016, s. 135–141) göç bağlamındaki spesifik ve ampirik olarak kapsayıcı bir şekilde kavramsallaştırmayı amaçlamaktadır. Kültürel melezleşme ise, TÇT’nin öngördüğü kombinasyon sürecinin kültürel alandaki somut ve dinamik bir göstergesidir. Bu bağlamda, farklı kültürel kökenlere sahip göçmen gruplar ile ev sahibi toplum üyeleri arasındaki sürekli etkileşim ve birlikte var olma süreçleri sonucunda ortaya çıkan dinamik kültürel sentez süreci incelenmektedir.

Melezleşme süreci, göç süresinde karşılaşan ve etkileşime giren toplumların kültürel öğelerinden (dil, din, mutfak, sanat, sosyal normlar vb.) unsurların seçici olarak alınması, mevcut bağlama uyarlanarak yeniden yorumlanması ve yaratıcı bir şekilde birleştirilmesiyle karakterize edilmektedir (Bhabha, 1994; Canclini, 1995).

Bu noktada, Homi Bhabha'nın (1994) öne sürdüğü "üçüncü alan" (third space) kavramı merkezi bir önem taşımaktadır. Bhabha'ya göre melezleşme, basit bir kültürel karışımından öte, farklılıkların bir araya gelerek ne tamamen birine ne de diğerine ait olmayan, ancak her ikisinden de izler taşıyan «yeni bir şey» yarattığı bir «yaratıcı etkileşim alanı»nı ifade etmektedir. Bu alan, kültürel kimliklerin durağan değil, sürekli müzakere edilen ve dönüşen yapılar olduğunu vurgulamaktadır. Bu süreç sonucunda ortaya çıkan yeni, özgün ve sentezlenmiş kültürel formlar, sosyal pratikler ve kimlikler, TÇT'deki kombinasyon sürecinin etkisiyle meydana gelmektedir. Bu kavramsallaştırmanın, geleneksel göç paradigmalarından ayrılan ve melezleşme olgusunu daha zengin bir şekilde ele alan birkaç önemli boyutu bulunmaktadır.

İlk olarak, melezleşme basit bir kültürel karışım veya eklektik bir ödünç alımından öte, yapılandırılmış bir sentez olarak kavranmaktadır (Burke, 2009). TÇT'nin kombinasyon kavramı rastgele unsurların yan yana gelmesi değil, belirli bağlamsal faktörler tarafından şekillenen sistematik bir süreçtir (Glick Schiller ve Çağlar, 2009). Bu bağlamda Stuart Hall'ın (1990) kültürel kimliğin sabit bir öz olmadığı, "oluşum halinde bir süreç" olduğu argümanı, melezleşmenin dinamik doğasını vurgulamaktadır. Göçmenlerin kimlikleri, anavatan ve ev sahibi toplumun kültürel oluşumları arasında sürekli bir "müzakere ve yeniden tanımlama" süreciyle ortaya çıkmaktadır.

Kültürel unsurların hangi formlarda birleşeceği, bu birleşme süreçlerinin nasıl oluşacağı ve nihayetinde ortaya çıkacak olan yeni kültürel biçimlerin niteliği; başta gruplar arasındaki iktidar ilişkileri olmak üzere sosyo-mekânsal bağlam, ekonomik koşullar, yürürlükteki politik ve yasal çerçeveler ile fail öznelerin bilinçli tercihleri gibi çok boyutlu ve karmaşık faktörlerin dinamik etkileşimi tarafından belirlenmektedir (Levitt, 2001). Bu durum, kombinasyonun sadece dışsal koşulların pasif bir sonucu olmadığını, aynı zamanda aktif ve yaratıcı bir süreci de kapsadığını göstermektedir (Appadurai, 1996, s. 8-10).

İkinci olarak, kombinasyon (melezleşme) perspektifi göçmen failliğini (agency) analizin merkezine yerleştirmektedir (Anthias, 2001, s. 619-621). Paul Gilroy'un (1993) "Kara Atlantik" (Black Atlantic) kavramı, kültürel kimliklerin coğrafi sınırları aşan, melez ve dirençli formlarda ortaya çıkabileceğini ortaya koymaktadır. Bu, göçmenlerin, kendi kültürel miraslarını pasif bir şekilde korumak yerine, onları ev sahibi toplumla etkileşim içinde aktif olarak yeniden yorumladıklarının ve dönüştürdüklerinin altını çizmektedir. Kombinasyon yalnızca ev sahibi toplumun etkilerine maruz kalan pasif faillerin deneyimleri değildir; tam aksine, göçmenlerin ve ev sahibi toplum üyelerinin aktif katılımını, yaratıcılığını ve müzakere kapasitelerini kapsamaktadır (Anievas ve Matin, 2016, s.7-8).

Bireyler ve gruplar, farklı kültürel unsurları bazen bilinçli bazense bilinçsiz bir şekilde seçer, kendi ihtiyaçlarına ve içinde bulundukları bağlama göre uyarlar, bazılarını reddeder veya hibrit bir tercihte bulunurlar (Levitt, 2001). Bu durum, TÇT'nin toplumları sadece sabit yapılar olarak değil, aynı zamanda faillerin eylemleriyle sürekli

olarak yeniden üretilen dinamik süreçler olarak görmektedir (Mann, 1986, s. 13; Rosenberg, 2017, s. 91; de Oliveira, 2022, s. 656; Rosenberg, 2020). Göçmenler, kendi kültürel miraslarını taşıırken aynı zamanda yeni bir bağlamda yaşamlarını sürdürmek için kültürel olarak aktifleştireler ve bu süreçte hem kendileri hem de çevreleri değişmektedir (Castles ve Miller, 2009; Faist, 2000).

Üçüncü olarak, kombinasyon (melezleşme) karşılıklılık ve dönüşüm boyutunu güçlü bir şekilde vurgulamaktadır (Alba ve Nee, 2003). Melezleşme tek yönlü bir adaptasyon süreci değildir; etkileşim sonucunda sadece göçmenler değil, ev sahibi toplum da değişir ve zaman içinde dönüşmektedir (Wimmer ve Glick Schiller, 2002). Örneğin, Suriye mutfağının Türkiye’de yaygınlaşması sadece Suriyelilerin yemek alışkanlıklarını koruması anlamına gelmez, aynı zamanda Türk mutfağının yeni lezzetlerle tanışması ve zenginleşmesi anlamına da gelmektedir (Karyelioğlu, 2021, s. 18-19). Bu karşılıklı etki ve dönüşüm, TÇT’nin tarihsel değişim vurgusuyla örtüşmektedir; toplumlararası etkileşimler sadece mevcut durumu değil, aynı zamanda gelecekteki toplumsal evrimi de şekillendirmektedir (Liu ve Morris, 2014, s. 101-102).

TÇT’nin kombinasyon kavramıyla (Rosenberg, 2016, s. 138-139; Reshetnikov, 2019) kuramsal olarak çerçevelenen melezleşme, göç süreçlerini toplumlararası etkileşimin dinamik bir sonucu olarak gören, göçmen failliğini analizin merkezine alan, karşılıklı toplumsal dönüşümü vurgulayan ve kültürel sentezin karmaşıklığını, yaratıcılığını ve bağlamsallığını analiz etmek için sağlam bir teorik temel sunan kapsamlı bir perspektiftir.

Kombinasyonu etkileyen faktörler ve koşullar

Melezleşme, doğası gereği dinamik bir süreç olmakla birlikte, bu sürecin nasıl bir seyir izleyeceği, ne ölçüde yaygınlık kazanacağı ve hangi sonuçları doğuracağı, büyük ölçüde, içinde şekillendiği daha geniş toplumsal, yapısal ve bağlamsal koşullara bağlıdır. Söz konusu koşullar, melezleşmeyi besleyip kolaylaştırabileceği gibi, onu sınırlandırabilir veya gerilim dolu bir etkileşim alanına dönüştürebilir (Bhabha, 1994; Pieterse, 2015). Türkiye’deki Suriyeli göçmenler bağlamında melezleşme süreçlerini şekillendiren temel aracılık faktörleri ekonomik koşullar, kalış süresi ve yasal statünün belirsizliği, din faktörü ve ev sahibi toplumun tutumlarıdır (Portes ve Rumbaut, 2006; Berry, 2005; İneli-Ciger, 2015; Demirtaş, 2021). Aşağıda bu faktörler detaylı bir şekilde açıklanmaktadır:

Ekonomik koşullar

Ekonomik durum, göçmenlerin ev sahibi toplumla etkileşim düzeyini ve kültürel alışverişe katılımını doğrudan etkileyen önemli etmenlerin başında gelmektedir (Portes ve Rumbaut, 2006; Gordon, 1964). Genel ekonomik istikrar, iş fırsatlarına erişim kolaylığı, adil ücretlendirme, göçmenlerin temel geçim kaygılarının ötesine

geçerek sosyal ve kültürel hayata daha aktif katılmalarına olanak tanır (de Haas vd., 2019). Türkiye’deki Suriyelilerin önemli bir kısmının karşılaştığı işsizlik, düşük ücretler, güvencesiz çalışma gibi ekonomik zorluklar (kayıt dışı ekonomi yaygındır), göçmenlerin zamanlarını temel hayatta kalma mücadelesine ayırmalarına neden olabilir ve bu da kültürel etkinliklere katılımı veya kültürel pratiklerini görünür kılma kapasitelerini sınırlayabilir (Ceritoğlu vd., 2017). Finansal stresin sosyal adaptasyonu engellediği ve izolasyona yol açabileceği bilinmektedir; güvencesiz işlerde uzun saatler çalışan veya işsiz birçok Suriyeli için kültürel etkinliklere ayıracak zaman veya kaynak kısıtlıdır (Kadkoy 2017, s. 2; Badalič 2023, s. 968-969) Tersine, ekonomik güçlenme, özellikle kendi işini kurarak daha güvende olan göçmenler için, hem ev sahibi toplumla daha çeşitli etkileşimlere girme hem de kendi kültürel pratiklerini (örn. Suriye mutfağı restoranları) daha görünür kılma ve potansiyel olarak melezleştirme fırsatları sunar. Başarılı Suriyeli girişimciler, kendi kültürlerini tanıtırken yerel ekonomiye dahil olmakta ve Türk toplumuyla daha fazla etkileşime girmektedir. Ancak, ekonomik başarının her zaman doğrudan melezleşmeyi teşvik etmediği, bazen daha zengin “etnik yerleşim bölgeleri” oluşturarak veya ekonomik rekabetin arttığı durumlarda sosyal gerilimlere yol açarak izolasyonu artırabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır (Portes ve Rumbaut, 2001). Ekonomik koşullar ile kültürel melezleşme süreçleri arasındaki etkileşim, doğrusal bir nedensellikten öte, karmaşık ve çok boyutlu bir dinamik sergilemektedir. Bu bağlamda, temel sosyoekonomik güvenceye erişmiş, ancak zorunlu asimilasyon baskısını yoğun hissetmeyen birey ve grupların, kültürel etkileşimlere daha yaratıcı ve aktif biçimde katılarak melez kimlik ve pratikler geliştirme potansiyelinin daha belirgin olabildiği düşünülmektedir (Berry, 2005). Zira aşırı yoksulluk ve güvencesizlik, hayatta kalma mücadelesini önceliklendirerek kültürel müzakerelere ayrılacak enerji ve kaynakları kısıtlayabilirken; ev sahibi toplum içerisinde yüksek düzeyde bir ekonomik entegrasyon ve refah, etkileşim fırsatlarını çoğaltmakla birlikte, bireyleri ve grupları başat kültüre uyum sağlama yönünde daha güçlü bir beklenti ve baskıyla karşı karşıya bırakabilir (Portes ve Zhou, 1993). Bu durum, melezleşmenin özgün ve çeşitli biçimlerinin ortaya çıkışını veya sürdürülebilirliğini etkileyebilecek bir gerilim yaratmaktadır. Dolayısıyla, melezleşme pratiklerinin ortaya çıkması ve gelişimi açısından, ne tam bir marjinalleşme ne de tam bir asimilasyon baskısı yaratan “orta” veya “eşik” bir ekonomik konumun daha elverişli bir zemin sunabileceği öne sürülebilir (Kymlicka, 1995)

Kalış süresi ve yasal statünün belirsizliği

Göçmenlerin ev sahibi ülkede öngördükleri kalış süresine ilişkin algıları ve sahip oldukları yasal statünün (örneğin, geçici koruma, vatandaşlık veya diğer kalıcı oturma hakları) niteliği, uyum stratejilerini ve entegrasyon dinamiklerini derinden etkileyen temel yapısal faktörlerdir. Bu bağlamda, Türkiye’de Suriyelilere tanınan Geçici Koruma (GK) statüsü, önemli bir yapısal belirsizlik kaynağı olarak öne çıkmaktadır. Uluslararası mülteci hukukunda tanımlanan tam mülteci statüsünden farklılık göstermesi, genellikle süresiz olmaması ve vatandaşlık gibi kalıcı haklara erişimde yaşanan muğlaklıklar nedeniyle Geçici Koruma statüsü, Suriyelilerin geleceğine dair önemli belirsizlikler barındırmaktadır (İneli-Ciger, 2015, s. 274-279). Söz konusu yasal belirsizlik ortamı, Suriyelilerin Türkiye’deki geleceklerine dair uzun vadeli

planlar yapmalarını güçleştirmekte ve ülkeye tam anlamıyla bir “yerleşme” veya “aidiyet” duygusu geliştirmelerinin önüne geçebilmektedir (Padda, 2016, s. 3-5). Bu durum, göçmenlerin sosyal, ekonomik ve psikolojik uyum süreçleri üzerinde doğrudan olumsuz etkilere yol açmaktadır (Imrie-Kuzu ve Özerdem, 2023, s. 1607-1609).

Bu durumun melezleşme süreçleri üzerinde potansiyel olarak caydırıcı bir etkisi olabilir; zira bireyler, geleceklerinin belirsiz olduğu bir topluma kültürel, sosyal ve ekonomik yatırımlar yapmaktan (örn. dil öğrenme motivasyonunun düşmesi, karma evlilik tereddüdü, kalıcı mülk edinme çekincesi) çekinebilirler. Karşılaştırmalı çalışmalar da geçici göçmenlik statülerinin kültürleşmeyi sınırladığını, kalıcı yerleşim ve yasal güvencenin ise bu süreçleri kolaylaştırdığını göstermektedir (Dustmann, 1996; Castles vd., 2014). Bununla birlikte, Türkiye’de kalış süresi uzadıkça, özellikle on yıldan fazla bir süredir ülkede olanlar ve burada doğan ikinci nesil Suriyeliler için, ev sahibi topluma maruz kalma ve adaptasyon kaçınılmaz olarak artmaktadır. Zamanla dil öğrenimi, eğitim sistemine katılım, iş hayatına girme ve sosyal ilişkiler kurma yoluyla Türk toplumuyla etkileşim yoğunlaşmakta ve bu da kültürel harmanlanmayı ve melez kimliklerin gelişimini teşvik etmektedir. Uzun süreli ikamet, daha fazla melezleşmeyi teşvik etmektedir; on yıldan uzun süredir Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin -özellikle gençlerin- giyim ve sosyal uygulamalarda Suriye geleneklerini korurken Türk normlarını benimseme olasılıkları daha yüksektir. Göçmen adaptasyonuna ilişkin çalışmalar, zamanın melez kimliklerin gelişimini mümkün kıldığını göstermektedir (Alba ve Nee, 2003). Türkiye’de bu durum, ikinci nesil Suriyelilerin Türk okullarına gitmesi, dillerini ve geleneklerini harmanlamasıyla açıkça görülmektedir (Erdoğan, 2021).

Din faktörü

Türkiye’de bulunan Suriyelilerin ve Türk toplumunun büyük çoğunluğunun Sünni İslam mezhebine mensup olması, ortak değerler, inançlar ve sosyal ağlar üzerinden önemli bir ortak zemin oluşturmakta ve bazı durumlarda kültürel alışverişi ve sosyal kabulü kolaylaştırmaktadır (Demirtaş, 2021). Camiler, ortak dini bayramlar gibi dini mekanlar ve etkinlikler, iki toplumun üyelerinin bir araya geldiği önemli sosyal ve kültürel mekanlar sunmaktadır. Ancak din, aynı zamanda potansiyel bir gerilim ve ayrışma kaynağı da olabilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti’nin laik devlet yapısı ve toplumun belirli kesimlerindeki seküler yaşam tarzı ile bazı Suriyelilerin daha görünür veya farklı yorumlanan dindarlığı arasındaki algısal veya pratik farklılıklar, ev sahibi toplumun bazı kesimlerinde önyargılara ve sosyal mesafeye yol açabilmektedir (Lazarev ve Sharma, 2017, s. 206). Bazı Türk vatandaşları, Suriyelilerin dindarlığını kendi yaşam tarzlarına, ülkenin seküler kimliğine veya ulusal birliğe yönelik bir tehdit olarak algılayabilmektedir. Ayrıca, Türkiye’deki mevcut Sünni-Alevi gibi mezhepsel fay hatları, Suriye’deki iç savaşla ilişkilendirilen siyasal İslamcılık algıları veya farklı dini cemaatlerin yapıları, dini alandaki etkileşimleri daha da karmaşıklştırabilir ve dışlayıcı tutumları besleyebilir (Kaya ve Kırac, 2016; Erdoğan, 2021). Bu doğrultuda dini inancın, bağlama, siyasi söylemlere ve bireysel algılara göre hem melezleşmeyi kolaylaştıran bir köprü hem de bir bariyer işlevi görebildiği söylenebilir.

Ev sahibi toplumun tutumları

Ev sahibi toplumun göçmenlere yönelik genel kabul düzeyi, yaygın önyargıları, ayrımcılık pratikleri, melezleşme süreçlerinin hızını ve biçimini belirleyen en kritik, değişken ve doğrudan etkili faktörlerden biridir (Doğan ve Ünal, 2021, s. 16-17). Genel olarak olumlu karşılama, misafirperverlik, kültürel merak ve birlikte yaşama isteği gibi tutumlar, farklı gruplar arasındaki etkileşimi ve kültürel alışverişi teşvik ederek melezleşme için daha elverişli bir zemin yaratır (Özkan, 2024, s. 419-420). Gaziantep gibi Suriye ile tarihi bağları güçlü bölgelerde veya daha kozmopolit merkezlerde (ayrımcılıkla mücadele edilirse), Suriyelilere yönelik daha yüksek bir kabul düzeyi gözlemlenebilmekte, bu da kombinasyonu teşvik etmektedir. Buna karşın, ekonomik kaygılar, kültürel farklılıklara yönelik önyargılar veya siyasi manipülasyonlar nedeniyle artan yabancı düşmanlığı, ırkçılık ve ayrımcılık, sosyal mesafeyi artırır, gettolaşmayı veya göçmenlerin içe kapanmalarını teşvik eder ve melezleşme potansiyelini ciddi şekilde sınırlayabilir. İşyerinde, barınmada, eğitimde yaşanan ayrımcılık melezleşmenin önündeki önemli yapısal engellerdendir (Doğan ve Ünal, 2021; Özkan, 2024). Türkiye’de kamuoyunun Suriyelilere yönelik tutumlarının zaman içinde (özellikle ekonomik kriz dönemlerinde) ve bölgelere göre önemli ölçüde değişkenlik gösterdiği bilinmektedir (Erdoğan, 2021). Olumlu sosyal temas deneyimleri, karşılıklı anlayışı artırmaya yönelik bilinçli çabalar ve ayrımcılıkla mücadelenin etkin uygulanması, yabancı düşmanlığıyla mücadelede ve melezleşme için daha kabul edici bir sosyal ortam yaratmada kilit rol oynayabilmektedir.

Bu dört temel faktörün hiçbiri tek başına kombinasyonu belirlemez; bunlar birbiriyle karmaşık, dinamik ve bağlama özgü bir etkileşim içindedir. Örneğin, ekonomik olarak güvende olan ancak yoğun ayrımcılığa maruz kalan bir Suriyeli, melezleşme yerine kendi topluluğu içinde içe kapanmayı tercih edebilir. Ya da yasal statüsü belirsiz olmasına rağmen, olumlu bir sosyal çevrede yaşayan ve uzun süredir Türkiye’de bulunan bir genç, aktif olarak melez kimlikler ve pratikler geliştirebilir. Bu nedenle, melezleşme süreçlerini analiz ederken bu aracılık faktörlerini, etkileşimlerini ve belirli yerel bağlamlardaki tezahürlerini dikkate almak zorunludur. Bu faktörler arasındaki etkileşim, melezleşmenin sadece bireysel bir tercih değil, aynı zamanda yapısal ve sosyal kısıtlamalar içinde şekillenen bir süreç olduğunu göstermektedir.

3. Araştırmanın Metodolojisi

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin deneyimleri üzerinden toplumsal çoğulluk koşulları altında ortaya çıkan kombinasyon (melezleşme) süreçlerini ampirik olarak incelemektir. Bu doğrultuda en uygun yöntemin nitel araştırma olacağı düşünülmektedir. Nitel araştırma, toplumsal olguların karmaşıklığını anlamak, katılımcıların deneyimlerine nüfuz etmek ve zengin veri elde etmek için uygun bir yöntem sunar (Denzin ve Lincoln, 2011). Göçmen entegrasyonu ve kültürel melezleşme gibi çok boyutlu sosyal süreçlerin incelenmesi, kendine has metodolojik zorluklar barındırmaktadır. Nicel yöntemler, sayısal verilerle sınırlı kaldığından, bu süreçlerin arkasındaki bireysel anlamları, öznel deneyimleri ve karmaşık

sosyal etkileşimleri gözden kaçırma riski taşımaktadır. Bu nedenle, bu gibi olguların derinlemesine incelenmesi için nitel araştırma yaklaşımları daha uygun bir zemin sunmaktadır. Bu bağlamda, nitel araştırma, göçmenlerin yaşadığı kültürel dönüşüm süreçlerini ve bu süreçlerde ortaya çıkan hibrit kimliklerin oluşumunu anlayabilmek için en uygun metodolojik çerçeveyi sunacağı varsayılmaktadır.

Saha araştırması için Ortadoğu Teknik Üniversitesi Uygulamalı Etik Merkezi tarafından 29.11.2023 tarih ve 0530-ODTUIAEK-2023 numaralı kurul kararı ile onay alınmıştır. Mülakat verilerinin yanı sıra, Suriyelilerin Türkiye’deki durumuna ilişkin kapsamlı bir ikincil kaynak analizi de yapılmıştır. Bu ikincil kaynaklar arasında; resmi raporlar başlığı altında özellikle Göç İdaresi Başkanlığı’nın düzenli yayınları, istatistikleri ve durum değerlendirmeleri; uluslararası kuruluşların yayınları kapsamında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Dünya Bankası ve UNICEF gibi kurumlar tarafından hazırlanan raporlar, analizler ve politika belgeleri; STK raporları kategorisinde ORSAM, Amnesty International, International Crisis Group gibi sivil toplum ve düşünce kuruluşlarının hazırladığı saha araştırmaları, analizler ve politika önerileri bulunmaktadır. Bu geniş yelpazedeki ikincil veriler, birincil mülakat verilerini bağlamsallaştırmak, elde edilen bulguları desteklemek ve konuya dair daha geniş ve derinlemesine bir anlayış geliştirmek amacıyla yer verilmiştir.

Araştırmada verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılmıştır. Mülakat sorularında, TÇT’nin temel kavramları (birlikte var olma, farklılık, etkileşim, kombinasyon ve tarihseldönüşüm) üzerine odaklanılmış, göçmenlerin Türkiye’deki gündelik yaşam pratikleri, ev sahibi toplumla etkileşimleri, kültürel kimlikleri ve bu etkileşimlerin etkileri gibi konuları kapsamıştır. Çalışma kapsamında farklı demografik özelliklere (yaş, cinsiyet, meslek, kalış süresi) ve farklı şehirlerde ikamet eden Suriyelilerle mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Türk toplumundan yapılan mülakatlar daha çok saha uzmanlığına dayanan elit mülakat şeklinde gerçekleşirken; Suriyelilerle yapılan mülakatlarda da mülakatçıların en az lisans seviyesinde eğitimlerinin olmasına dikkat edilmiştir. Bunun temel sebebi çalışmanın çıktılarının kuramsal bir çerçeveye oturtulacağından dolayı, mülakat sorularının görece derinlikli olmasından kaynaklı olmuştur. Ayrıca, göçmenlerle etkileşimde bulunan Türk ev sahibi toplum üyeleri, STK temsilcileri ve ilgili kamu kurumlarından kişilerle de görüşmeler yapılarak çoklu perspektifler elde edilmiştir. Bu çeşitlilik, melezleşme deneyimlerinin farklı bağlamlarda nasıl şekillendiğini anlamak için kritiktir. Örneklem seçiminde amaçlı örneklem stratejisi kullanılmış, yani araştırma sorularına en zengin bilgiyi sağlayabilecek katılımcılar belirlenmeye çalışılmıştır (Patton vd., 2015). Toplamda Türk toplumundan sekiz; Suriyelilerle sekiz olmak üzere on altı mülakat gerçekleştirilmiştir. Mülakatlar ortalama 90 dakika sürmüştür. 10 Şubat 2024 - 20 Temmuz 2024 tarihleri arasında veriler toplanmıştır. Mülakatlar öncesinde katılımcılardan ses kaydı izni alınarak mülakat gerçekleştirilmiş ve ses kayıtları daha sonra transkripte edilmiştir. Türkçe bilmeyen Suriyelilerle yapılan bazı mülakatlarda ise simultane tercüman kullanılmış, bazılarıyla ise İngilizce mülakat gerçekleştirilmiştir.

Veri analizi süreci, toplanan mülakat metinlerinin ve ikincil kaynakların incelenmesini içermiştir. Analiz süreci, Rosenberg'in TÇT'sinden (özellikle farklılık, etkileşim, kombinasyon kavramları) ve melezleşme literatüründen beslenen kavramsal bir çerçeve tarafından yönlendirilmiştir (Rosenberg, 2018; Rosenberg ve Kurki, 2021; Rosenberg, 2021). Mülakatlardan elde edilen veriler, bu teorik çerçeve ışığında dikkatle yorumlanarak, göçmenlerin deneyimlerinin TÇT'nin öngördüğü sonuçlarla – özellikle de kombinasyonun farklı boyutlarıyla (yemek, müzik vb.) – nasıl örtüştüğüne dair anlamlı örüntüler ve temalar belirlenmiştir. Bu süreç, göçmenlerin failliğini ve etkileşimler sonucunda ortaya çıkan melez kültürel formları vurgulayan anlatıları ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu süreç, göçmenlerin failliğini ve etkileşimler sonucunda ortaya çıkan melez kültürel formları vurgulayan anlatıları ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmanın etik boyutları dikkate alınmış, katılımcıların bilgilendirilmiş onamları alınmış, kimliklerinin gizliliği sağlanmış ve mülakatlar gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Son olarak, çalışma karşılaştırmalı bir analiz yöntemini benimsemektedir. Türkiye'deki Suriyeli vakasını farklı bağlamlardaki diğer göçmen gruplarının (örn. Almanya'daki Türkler) deneyimleriyle karşılaştırarak, melezleşme süreçlerinin evrensel ve bağlama özgü yönlerini ayırt etmeyi amaçlamaktadır. Bu karşılaştırmalı yaklaşım, teorinin genelleştirilebilirliğini test etmek ve farklı koşulların melezleşme dinamiklerini nasıl etkilediğini anlamak için önemlidir.

4. Bulgular: Toplumsal Çoğulluk Koşullarında Kombinasyon (Melezleşme) Süreçleri

Araştırma kapsamında Türk toplumundan sekiz, Suriyelilerle sekiz olmak üzere toplam on altı katılımcı ile yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların demografik özellikleri aşağıdaki tabloda detaylı olarak sunulmuştur:

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Kod	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Meslek	İkamet Şehri
S1	Erkek	Doktora	Akademisyen/Tercüman	Nevşehir
S2	Kadın	Lisans	STK Çalışanı	Nevşehir
S3	Erkek	Lisans	Mühendis	Hatay
S4	Erkek	Lisans	Avukat	İzmir
S5	Erkek	Lisans	Düşünce Kuruluşu	Ankara
S6	Erkek	Yüksek Lisans	Mühendis/İş Adamı	Kayseri
S7	Kadın	Lisans	Öğretmen	Kayseri
S8	Kadın	Lisans	Tercüman/Tacir	Kayseri
T1	Kadın	Doktora	Akademisyen	İstanbul
T2	Kadın	Doktora	STK Çalışanı	İzmir

T3	Erkek	Lisans	İl-Göç- Kamu görevlisi	*
T4	Erkek	Lisans	İl-Göç- Kamu görevlisi	*
T5	Erkek	Lisans	İl-Göç- Kamu görevlisi	*
T6	Erkek	Doktora	Akademisyen	Kayseri
T7	Kadın	Lisans	İl-Göç- Kamu görevlisi	*
T8	Erkek	Yüksek Lisans	Gazeteci	İstanbul

*İl-Göç Kamu görevlilerinin ikamet şehirleri gizli tutulmuştur.

Suriyeli katılımcıların (S1-S8) tümü en az lisans düzeyinde eğitime sahiptir. Katılımcıların cinsiyet dağılımı (5 kadın, 11 erkek) şeklindedir. Suriyeli katılımcıların tamamı aktif olarak çalışmaktadır ve farklı meslek gruplarını temsil etmektedir. Türk katılımcılar (T1-T8) ise çoğunlukla kamu kurumları, akademi ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan, göç ve entegrasyon konularında deneyimli kişilerden oluşmaktadır. Katılımcıların ikamet ettikleri şehirler, Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı bölgeleri (Kayseri, Hatay) ve büyükşehirleri (İstanbul, Ankara, İzmir) ve diğer şehirleri (Nevşehir) kapsamaktadır. Bu çeşitlilik, farklı yerel bağlamlardaki melezleşme deneyimlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesine olanak sağlamıştır.

Bu bölüm, Türkiye’de on yılı aşkın süredir bulunan Suriyelilerin deneyimleri üzerinden Toplumsal Çoğulluk Teorisi’nin (TÇT) ampirik uygulamasını sunmakta ve özellikle “kombinasyon”un (kültürel ve sosyal melezleşme) çeşitli boyutlarını, araştırmanın nitel bulgularıyla desteklemektedir. Elde edilen bulgular, geleneksel asimilasyon ve entegrasyon modellerinin öngördüğünün aksine, göçmenlerin pasif alıcılar olmadığını, aksine yeni ve özgün kültürel formların, sosyal pratiklerin aktif yaratıcıları ve toplumsal dokunun dönüştürücüleri olduklarını ortaya koymaktadır. Farklı diller, mutfaklar, müzikler, sanatsal ifadeler, sosyal pratikler ve kültürel normlar, Türkiye’nin toplumsal mozaigi içinde yeni ve yoğun bir kültürel karşılaşma ve etkileşim alanı yaratmıştır. Bu kültürel ve sosyal farklılık, çeşitli düzeylerde “etkileşimi” tetiklemiştir; komşuluk ilişkilerinden işyerlerine, okullardan kamusal alanlara kadar günlük hayatın hemen her alanında iki toplumun üyeleri arasında sürekli bir etkileşim ağı oluşmuştur. Bu etkileşimler her zaman sorunsuz olmamakla birlikte, kaçınılmaz olarak yeni etkileşim biçimleri ve karşılıklı uyum pratikleri geliştirilmesine yol açmıştır. Bu etkileşimlerin doğal bir sonucu olarak, farklı topluluklar arasında fiziksel ve sosyal bir “birlikte var olma” (co-existence) hali ortaya çıkmıştır. Bu durum, bazı bölgelerde ayrışma eğilimleri gösterse de, çoğu zaman aynı fiziksel mekanların paylaşılması, ortak sorunlara çözümler bulunması ve karşılıklı hoşgörünün gelişmesi şeklinde kendini göstermektedir. Ancak TÇT’nin analitik gücü ve melezleşme perspektifinin temel katkısı, özellikle bu etkileşim ve birlikte varoluş hallerinin ötesine geçerek ortaya çıkan “kombinasyon” sonucunda belirginleşmektedir. Kombinasyon, basit bir arada var olmanın ötesine geçer; farklı kültürel ve sosyal unsurların birbirine karışarak, sentezlenerek ve yeniden yorumlanarak niteliksel olarak yeni ve özgün formlar, pratikler ve kimlikler oluşturduğu, dönüştürücü ve yaratıcı bir süreci ifade eder (Rosenberg, 2016). Türkiye’deki Suriyelilerin deneyimleri, bu kombinasyon

sürecinin canlı, çeşitli ve somut örneklerini sunmaktadır. Bu kombinasyon, sadece kültürel sembollerle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda sosyal yapıları, ekonomik faaliyetleri ve kentsel mekanları da etkilemektedir. Aşağıda, melezleşmenin/kombinasyonun Türkiye’deki Suriyeliler bağlamında gözlemlenen temel alanları ve ampirik kanıtları detaylandırılmaktadır:

Mutfak kültüründe Kombinasyon

Mutfak pratikleri, kültürel melezleşmenin en somut ve gündelik hayatta en sıkça deneyimlenen alanlarından biridir. Suriyelilerin Türkiye’ye getirdiği zengin mutfak kültürü, Türk mutfağıyla bir etkileşime girmiştir. Özellikle Suriyelilerin yoğun yaşadığı şehirlerde açılan çok sayıda Suriye restoranı, pastanesi, fırını vb., Türklerin yeni lezzetlerle ve yemeklerle tanışmasına olanak sağlamıştır. Suriyeli işletmelerin zamanla Türk müşterilerin de ilgisini çekmeye başlamış ve Suriye yemeklerinin Türk damak tadında yer edinmeye başladığını göstermektedir. (S-5), “*Bir yıl içinde iki Suriye pastanesi açtım. İlk başlarda müşterilerimin çoğunluğu Suriyelilerden oluşurken, mutfak kültürümüzü öğrendikçe Türkler de Suriye tatlıları satın almaya başladı. Tatlılar, Türkler ve Suriyeliler arasında bir bağ kurulmasına yardımcı oldu*” demiştir. Etkileşim sadece tek yönlü değil, aynı zamanda mevcut pratiklerin ev sahibi bağlama uyarlanması ve yeni, melez ürünlerin yaratılması şeklinde de kendini göstermektedir. Örneğin, Suriyeliler tarafından işletilen dönerciler, genellikle Türk dönerinden farklı baharatlar veya soslar kullanarak kendi özgün yorumlarını katmaktadır. “Şam Dürüm” gibi Suriye dolgularını Türk ekmekleriyle birleştiren sokak yemekleri popülerlik kazanmıştır (Rottmann ve Kanal, 2023). Gaziantep gibi mutfak kültürü zengin şehirlerde, Suriyeli baklavacılar, yerel Antep fıstığını Suriye yufka teknikleriyle birleştirerek iki geleneği harmanlayan özgün bir ürün yaratmıştır (Şimşek, 2019, s. 276). Bu durum, TÇT’nin kombinasyon fikrini somutlaştırmaktadır. Aynı şekilde, Suriyeli aileler de Türk mutfağından etkilenmiş, kendi yemeklerine Türk malzemelerini veya bilgilerini entegre etmiştir.

Mutfak, kombinasyonun belirgin bir alanı olmakla birlikte, bu süreç her zaman pürüzsüz ilerlememektedir. Bazı Türk katılımcılar, yeni mutfak formlarına başlangıçta şüpheyle yaklaştıklarını veya kendi geleneksel damak tatlarının korunması yönünde tercihlerini dile getirdiklerini belirtmişlerdir. Örneğin, bir Türk katılımcı (T-2), “*Bazı Suriye yemekleri bizim damak tadımıza pek uymuyor, baharatları farklı gelebiliyor, alışmak zaman alıyor*” şeklinde yorum yapmıştır. Buna karşın, Suriyeli mülakatçılar somut örnekler sunmuştur. Suriyeli bir fırıncı olan (S-3), kendi «*tandır ekmeği*»ni Türklerin nasıl benimsediğini ve şimdi onun gösterdiği gibi yapıldığını anlatmıştır. (S-5), «*giderek daha fazla Türk’ün, özellikle Suriye mutfağına, falafel gibi vejetaryen veya vegan yemeklere aşina olduğunu*” gözlemlemiştir. (T-8), özellikle Fatih gibi İstanbul yerleşim yerlerinde humus ve şerbet gibi Suriye yemeklerinin yaygınlaşmasını detaylandırmıştır. (S-2) “*Buraya ilk geldiğimizde kendi yemeklerimizi yapıyorduk... Sonra Türk komşularımızdan yeni tarifler öğrendik... Şimdi hem Suriye hem de Türk yemeklerini kendi evimizde sıkça pişiriyoruz, hatta ikisini karıştırıp yeni tatlar buluyoruz bazen*” demiştir. Ortak yemek atölyeleri veya kültürel festivaller, kültürel alışverişi ve melezleşme için önemli sosyal platformlar sunmaktadır.

Ortak yemek atölyeleri veya kültürel festivaller, kültürel alışveriş ve melezleşme için önemli sosyal platformlar sunmaktadır. Bu etkinliklerde, Arap, Türk ve Kürt mutfaklarının unsurlarını harmanlayan tarifler denenmekte ve katılımcılar arasında sosyal bağlar güçlenmektedir (D’Ignoti ve Jarroud, 2022; Berman, 2012). Mutfak alanı, Suriyeli mültecilerin sadece ekonomik alanda değil, aynı zamanda kültürel alanda da aktif failler olduğunu ve Türk toplumunu nasıl aktif bir şekilde şekillendirdiğini gösteren canlı bir örnektir.

Müzik ve sanatta Kombinasyon

Müzik ve sanat, kültürel kimliklerin ifade edildiği ve toplumsal değişimlerin yansıtıldığı önemli alanlardır ve Türkiye’deki Suriyelilerin varlığı bu alanlarda da belirgin melezleşme süreçlerini tetiklemiştir. Suriyeli müzisyenlerin, sanatçıların Türkiye’deki müzik ve sanat ortamına giderek daha fazla entegre olmasıyla birlikte, Suriyeli ve Türk sanatçıları arasında işbirlikleri ve karşılıklı etkileşimler artmıştır. Bu işbirlikleri, Arap makamlarını, ritimlerini veya enstrümanlarını Türk halk müziği ezgileri veya Batı müzik formlarıyla birleştiren melez müzik tarzlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. (T-8), bu etkileşimlerin müzik alanında yeni bir sentez yaratma potansiyeline dikkat çekmiştir: *“Suriyeliler buraya geldikten sonra Suriyeli müzisyenler bir şekilde Türkiye’deki müzik faaliyetlerine katıldı... Bir Türk müzisyen ve bir Suriyeli müzisyen bir araya geldiğinde gerçek bir etkileşim oluyor... Yavaş yavaş melez bir şey ortaya çıkabiliyor. Suriyeli müzisyenlerin Türk mekanlarında sahne alması kültürel sınırların geçirgenliğini somutlaştırmaktadır.”* (T-8), Suriyeli müzisyenlerin Türk müzik sahnesine entegrasyonunu, müzik tarzlarında *“gerçek bir etkileşim”* ve *“hibrit bir şeyin ortaya çıkma potansiyeli”* ile sonuçlandığını belirtmiştir. Suriyeli hattatlar da Türk geleneksel sanat piyasasını etkilemekte, (T-8), *“bize göre biraz farklı yazdıkları için giderek hibrit bir şeyin ortaya çıkabileceğini”* söylemiştir. (S-6), sanat ve müziğin kültürler arasında *“önemli bir birleşme/melezleşme etkisi”* yaratmadaki rolünü vurgulamıştır. Görsel sanatlarda da benzer bir etkileşim gözlemlenmektedir. Özellikle hat sanatında, Suriyeli hattatlar Türkiye’deki hat sanatçılarıyla etkileşime girerek, Arap ve Osmanlı hat stillerini harmanlamakta, yeni kompozisyonlar denemektedir. Bu sanatsal etkileşim sonucunda *“Yavaş yavaş melez bir şey ortaya çıkabilir”* yorumunu yapmaktadır. Bu, her iki geleneği de zenginleştiren yeni, melez kaligrafik formların potansiyeline işaret eder. Suriyeli görsel sanatçıların yerinden edilme, kimlik gibi evrensel temaları işledikleri eserleri, Türkiye’deki galerilerde sergilenmekte ve bu eserlerde sıklıkla Orta Doğu estetiği ile çağdaş Türk veya Batı sanat akımlarının etkileri bir araya getirilmektedir (Williams 2023; UNICEF, 2022, s. 29-30). Bu sanatsal üretimler, sadece estetik değer taşımakla kalmaz, aynı zamanda iki toplum arasında empati ve anlayış geliştirmeye de katkıda bulunabilir.

Dilsel Kombinasyon ve sosyal pratikler

Dil, kültürel kimliğin temel taşıyıcısıdır ve dilsel melezleşme, kombinasyonun en yaygın göstergelerinden biridir. Türkiye’deki Suriyeli nüfusun önemli bölümünün

Türkçeyi öğrenmesiyle birlikte, iki dillilik yaygın bir sosyal gerçeklik haline gelmiştir. Okullar, işyerleri, kamusal alanlar gibi mekanlar, Türkçe ve Arapçanın bir arada kullanıldığı, kod değiştirmenin ve kelime ödünçlemelerinin sıkça yaşandığı çok dilli mekanlardır. Bazı okullarda veya gençler arasında iki dilin unsurlarını taşıyan melez bir “sokak dilinin” ortaya çıkabileceğine işaret etmektedir. Özellikle ikinci nesil göçmenler arasında, iki dili akıcı bir şekilde karıştırarak konuşan bireylerin sayısı artmaktadır. Bu durum, sadece dil öğrenimi değil, aynı zamanda iki dilin ve ilişkili kültürel normların bireysel düzeyde içselleştirilmesi ve harmanlanmasıdır. **Örneğin, Kayseri’de büyüyen genç bir Suriyeli katılımcı (S-7),** “*Arkadaşlarımla konuşurken Türkçe ve Arapça kelimeleri farkında olmadan karıştırıyorum, bu benim doğal dilim haline geldi*” demiştir. Ancak bu dilsel melezleşme, bazı gençlerde kimlik karmaşasına da yol açabilmektedir. Bir diğer genç katılımcı (S-8), “*Bazen kendimi ne tam Suriyeli ne tam Türk gibi hissediyorum, iki dil arasında gidip gelmek zor olabiliyor*” ifadesini kullanmıştır. Aynı şekilde, Türkçeye de özellikle Suriyelilerin yoğun yaşadığı bölgelerde bazı Arapça kelimeler (örn. selamlama biçimleri, yemek isimleri) yeniden girmiş veya yaygınlaşmıştır. Bu dilsel melezleşme, sadece kelime alışverişi değil, aynı zamanda kültürel kavramların ve ifade biçimlerinin de karşılıklı olarak benimsenmesi anlamına gelir. Gündelik sosyal etkileşimler, gelenekler ve yaşam tarzları da melezleşmenin yaşandığı önemli alanlardır. Özellikle karma evliliklerin arttığı durumlarda, aile içi pratiklerde, kutlamalarda ve sosyal etkileşimlerde belirgin bir kültürel kombinasyon yaşanmaktadır. İki farklı kültürel arka planın bir araya gelmesi, yeni ve özgün aile geleneklerinin oluşmasına yol açmaktadır. (S-2), “*Türk eşiyle kendi Suriyeli geleneklerini birleştirdiklerini ve Türk geleneklerinden de etkilenerek yeni, kendilerine özgü aile gelenekleri oluşturduklarını*” ifade etmiştir. Bu kişisel deneyim, TÇT’nin ‘kombinasyon’ ve ‘birlikte var olma’ kavramlarının hanehalkı düzeyinde ortaya çıktığını, kültürel kimliklerin dinamik ve sürekli müzakereye açık olduğunu ortaya ortaya koymaktadır. Karma evlilikler, sadece yeni kültürel pratiklerin değil, aynı zamanda kimlik müzakerelerinin de somut birer alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, Ramazan ayında paylaşılan İslami uygulamalar, Suriyeli ve Türk ailelerin iftar geleneklerini paylaşarak mutfak ve dini gelenekleri harmanlamasıyla melezleşmeyi daha da ileri götürmektedir. Gençler arasında giyim tarzları, moda tercihleri gibi alanlarda da melezleşme belirtileri görülebilir; Suriyeli gençler Türk modasını takip ederken kendi kültürel değerlerini koruyarak melez bir kimlik ifadesi sergileyebilirler (Gökarıksel ve Secor, 2010). Bu durum, kimliklerin sabit değil, akışkan ve sürekli müzakere edilen yapılar olduğunu desteklemektedir.

Dini pratikler ve sosyal yaşamda Kombinasyon

Paylaşılan dini kimlik (Sünni İslam) önemli bir ortak zemin sunsa da, dini pratiklerde, yorumlarda ve kurumsal düzenlemelerde farklılıklar mevcuttur. Suriyelilerin Türkiye’deki varlığı, bu alanda da belirli kombinasyon süreçlerini tetiklemiştir. Suriyeliler, kendi dini pratiklerini, cemaatlerini ve liderlerini Türkiye’de sürdürme eğilimindedirler. Ancak, mevcut dini kurumlarla (Diyanet’e bağlı camiler vb.) ve diğer Müslüman gruplarla etkileşim kaçınılmazdır. Bu etkileşimler, dini pratiklerin adaptasyonuna, yeni pratiklerin ortaya çıkmasına veya farklı dini yorumların bir araya

gelmesine yol açabilmektedir. Örneğin, bazı Suriyeliler bayram kutlama biçimlerini Türkiye’deki pratiklerle birleştirebilir veya farklı gruplar aynı camide bir araya gelerek yeni bir etkileşim alanı oluşturabilirler. Bazı durumlarda, Suriyeli dini liderler veya cemaatler, Türkiye’deki dini kurumlarla işbirliği yaparak veya kendi faaliyetlerini yürüterek melez dini yapılar (örn. hem Suriyelilere hem Türklere hizmet veren cami dernekleri) oluşturabilmektedir. Bu yapılar, hem Suriyeli toplumunun ihtiyaçlarını karşılamakta hem de Türk toplumunun dini yaşamıyla etkileşimde bulunmaktadır. Mülakatlar, bazı Suriyelilerin Türkiye’deki dini ortamlardan etkilendiğini, örneğin farklı vaazları dinlemeye başladığını veya dini pratiklerinde değişiklikler yaptığını göstermektedir. Dini alandaki kombinasyon, sadece pratiklerin değil, aynı zamanda dini kimliğin kendisinin de yeniden müzakere edildiği bir süreci içerebilir.

Suriyelilerin varlığı, sosyal normlarda ve yaşam tarzlarında ince değişikliklere de yol açmıştır. Suriyeli S-3, Türklere etkileşimden sonra din ve kadın rolleri konusundaki kendi bakış açısının nasıl değişerek, “*daha esnek*” hale geldiğini anlatmıştır. T-1, Türkiye’de Suriyeli kadınların rollerinde olumlu bir değişiklik olduğunu, “*kızların okula gitmesi*” ve kadınların iş hayatında “*bunu yapmaya zorlanması*” gibi örneklerle belirtmiştir. (S-1), “özellikle büyük şehirlerde yerleşen Suriyelilerin giyim tarzında önemli bir değişiklik” gözlemlemiş, genç nesillerin Türk tarzlarını benimserken aile beklentileriyle de uyum sağlamaya çalıştığını belirtmiştir. Sekülerleşme eğilimleri veya farklı dini yorumlarla karşılaşma, göçmenlerin kendi dini kimliklerini yeniden düşünmelerine ve melez dini kimlikler geliştirmelerine yol açabilir. Bu alandaki etkileşimler, “farklılığın” tanınmasıyla başlayıp, “etkileşim” ve “*birlikte var olma*” durumlarına yol açmakta ve nihayetinde yeni dini pratiklerin veya anlayışların “kombinasyonuna” evrilebilmektedir (Tümen, 2023, s. 6; Altınors, 2020, s. 206-207).

Ekonomik hayat ve girişimcilikte Kombinasyon

Ekonomik alan da melezleşmenin belirgin şekilde yaşandığı, toplumsal entegrasyon açısından kritik bir alandır. Suriyeliler, işgücü olarak katılımın yanı sıra, girişimcilik faaliyetleriyle de ekonomiye aktif olarak dahil olmuşlardır. Resmi kayıtlara göre (kayıt dışılık yüksek olsa da) on binlerce Suriyeli tarafından işletilen işyeri bulunmaktadır (Kirişçi ve Uysal, 2019). Bu işletmeler, ekonomik katkı sağlamakla kalmamakta, aynı zamanda farklı kültürel geçmişlere sahip bireylerin bir araya geldiği, etkileşime girdiği ve kültürel alışverişin yaşandığı önemli sosyal ve mekânsal alanlar yaratmaktadır. Suriyeli işletmeler, sıklıkla Türk iş modellerini ve yasal düzenlemelerini benimserken, aynı zamanda Arap ticari pratiklerini veya Suriye’ye özgü ürün ve hizmetleri sürdürmektedirler. Bu durum, farklı ekonomik ve ticari kültürlerin unsurlarının bir araya gelerek yeni, melez iş modelleri oluşturduğunu göstermektedir. Suriyeliler tarafından işletilen bazı fabrikalar veya atölyeler, Türk yönetim tarzlarını Suriyeli emek gelenekleriyle harmanlayarak örgütsel uygulamaları uyarlamaktadır. Bu ekonomik kombinasyonlar, Suriyelilerin sadece işgücü piyasasına katılmakla kalmayıp, aynı zamanda Türkiye’deki ekonomik yapıları ve tüketim alışkanlıklarını da etkilediğini ve şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Bu girişimcilik faaliyetleri, ekonomik alanda da melezleşmeye örnek teşkil etmekte-

dir. Suriyeli ticaret biçimlerini entegre ederek Türk ekonomik alanlarını yeniden şekillendirmektedirler. Perakendecilikte, Suriyeli bakkallar Levanten malları sunarken Türk tüketici tercihlerini de benimsemektedir. Yemek kültüründe, Suriye restoranları yeni yemekleri Türkiye'nin kentsel yemek sahnelerine tanıtıyor (Danış ve Nazlı, 2019; Şimşek, 2019, s. 275-276).

Ekonomik alan, kültürel ve sosyal kombinasyonun önemli bir katalizörüdür. Suriyelilerin Türkiye'de iş kurmaları ve özellikle ticaret alanında yarattıkları yeni modeller, iki toplumun ekonomik pratiklerinin nasıl harmanlandığına dair somut örnekler sunmaktadır. (S-5), Suriyelilerin kendi işlerini kurarak “*niş pazarlar veya iki kültürü bir araya getiren melez işletmeler* (örn. *Suriye tatlıcıları veya el işi ürünleri satan dükkanlar*) yarattığını” ve “*yerel ekonomilere katkıda bulunduğunu*” vurgulamıştır. (T-8), Suriyeli kuaförlerin Avrupa'ya göçü ve orada yeni “*masajlı saç yıkama*” gibi uygulamaların ortaya çıkışını bir örnek olarak sunarak, göçmenlerin sadece işgücü değil, aynı zamanda kültürel ve ticari yeniliklerin taşıyıcısı olduğunu ima etmiştir. Ekonomik olarak, İstanbul ve Gaziantep'te Suriyeli mültecilerin açtığı restoranlar ve dükkanlar gibi işletmelerin kurulması, Türk ve Suriye uygulamalarının harmanlandığı ortak ekonomik alanlar yaratmaktadır (T-8; ORSAM, 2015). Bu, Suriyelilerin Türk iş modellerine uyum sağlarken, Suriye ürün ve hizmetlerini de tanıttığı karşılıklı bir etkileşimdir. Bu ekonomik faaliyetler, yeni tedarik zincirleri ve müşteri tabanları oluşturarak Türkiye ekonomisinde yeni bir “*ekonomik melezleşme*” alanı yaratmakta, aynı zamanda iş yaşamında yeni kültürel normların (örn. farklı çalışma saatleri veya müşteri ilişkileri yaklaşımları) doğmasına yol açmaktadır.

Kombinasyon süreci homojen değildir ve çeşitli faktörlerden etkilenir. Eğitim seviyesi, dil yeterliliği ve coğrafi yerleşim, kombinasyonun derinliğini ve yönünü belirler. Daha eğitilmiş Suriyelilerin (S-1; S-7), Türk kültürüyle daha kolay etkileşime girdiği ve kültürel alışverişe daha açık olduğu gözlemlenmiştir. Büyükşehirler gibi kentsel ortamlar, izole kırsal bölgelere göre daha fazla kombinasyonu teşvik etmektedir (S-1; T-1).

Ancak, kombinasyon sürecinin birtakım zorlukları bulunmaktadır. (T-1), “*Suriyeli profesyonellerin (örneğin hukukçular) diplomalarının Türkiye'de tanınmaması nedeniyle mesleklerini icra edemediklerini ve bunun onların toplumsal entegrasyonlarını sınırladığını*” belirtmiştir. Bu yasal ve kurumsal engeller, kültürel ve sosyal kombinasyonun önünde ciddi bariyerler oluşturmaktadır. Ayrıca, (T-4) ve (T-8) gibi mülakatçılar, “*Suriyeliler arasında yaygın olan çok eşlilik ve çocuk evliliği gibi bazı geleneksel pratiklerin Türk hukuku ve sosyal normlarıyla çatışması nedeniyle uyum sorunlarına yol açtığını*” vurgulamıştır. Bu tür farklılıklar, iki toplum arasında gerilimlere neden olmakta ve kombinasyonun her zaman sorunsuz bir süreç olmadığını göstermektedir. Öte yandan, (T-8), “*Suriyeli din alimlerinin bazı konularda (örneğin çok eşlilik) Türk din alimlerinden daha muhafazakar olmasının, Diyanet'i rahatsız ettiğini ve dini pratiklerdeki bu farklılığın adaptasyonu zorlaştırdığını*” belirtmiştir.

Özetle, Türkiye'deki Suriyeliler vakası, mutfaktan müziğe, dilden ekonomiye kadar

birçok alanda kültürel ve sosyal melezleşmenin dinamik, yaratıcı ve çok boyutlu bir şekilde işlediğini göstermektedir. Bu süreç, TÇT’nin öngördüğü gibi, farklı toplumsal unsurların etkileşim yoluyla yeni ve özgün formlar, pratikler ve kimlikler yaratmasıdır (kombinasyon). Bu kombinasyon süreci her zaman sorunsuz işlemeyebilir ve gerilimleri de beraberinde getirebilir. Göçmenler, hem kendi toplumları içinde hem de ev sahibi toplum içinde kimlik müzakereleri ve potansiyel kimlik baskılarıyla karşılaşabilirler. Ancak bulgular, birçok Suriyelinin bu zorluklara rağmen esnek, adapte olabilen ve melez kimlik stratejileri geliştirerek çoklu aidiyetler inşa ettiğini göstermektedir. Bu, göçmen failliğinin ve zorlu koşullara rağmen adaptasyon ve yaratıcılık kapasitesinin önemli bir göstergesidir.

Karşılaştırmalı perspektifler: Kombinasyonun evrensel özellikleri ve bağlamsal farklılıklar

Türkiye’deki Suriyelilerin deneyimleri üzerinden ampirik olarak ortaya konulan kombinasyon (kültürel ve sosyal melezleşme) süreci, münferit veya Türkiye’ye özgü bir olgu değildir; aksine, tarihsel süreç boyunca ve dünyanın farklı coğrafyalarındaki çeşitli göç hareketleri ve göçmen topluluklarının deneyimleri, kültürel, sosyal ve ekonomik kombinasyonun uluslararası göçün yaygın, yapısal ve evrensel bir dinamiği olduğunu güçlü bir şekilde göstermektedir. Bu dinamik, Justin Rosenberg’in Toplumsal Çoğulluk Teorisi’nde tanımladığı kombinasyon kavramıyla yakın bir teorik ve ampirik paralellik taşımaktadır (Rosenberg, 2016).

Almanya’daki Türk göçmenler

Almanya’ya 1960’larda başlayan “misafir işçi” programları kapsamında giden ve zamanla yerleşik hale gelen Türk toplumu, kültürel ve sosyal melezleşmenin Avrupa bağlamındaki en önemli ve iyi belgelenmiş örneklerinden birini sunmaktadır. Nesiller boyunca Türk göçmenler ve onların torunları, Alman toplumuyla karmaşık, çok boyutlu ve sürekli müzakere edilen bir etkileşim sürecine girmişlerdir. Bu süreçte ortaya çıkan kültürel formlar, melezleşmenin/kombinasyonun tipik örneklerini sergilemektedir. Türk mutfağının Alman mutfağıyla etkileşimi (örn. döner kebabın Almanya’nın gayriresmi “ulusal yemeği” haline gelmesi (Möhring, 2014), Türkçe ve Almancanın karışımıyla ortaya çıkan yeni dilsel formlar (“Kiezdeutsch” gibi (Auer ve Dirim, 2008), Türk gençlerinin hem Türk hem Alman kültürel öğelerini içeren melez kimlikleri (“Deutsch-Türke”), iş dünyasında ve sosyal hayatta kurulan karma yapılar (örn. Türk-Alman Sanayi ve Ticaret Odası), bu kombinasyonun dil, mutfak, kimlik ve kurumsal pratikler gibi çeşitli alanlardaki belirgin örnekleridir (Vertovec, 2004; Soysal, 2004). Bu örnekler, göçmen failliğinin sadece kendi kültürünü korumakla kalmadığını, aynı zamanda ev sahibi kültürleri de etkilediği ve yeniden şekillendirdiği bir kombinasyonu yansıtmaktadır. Berlin’in Kreuzberg gibi semtleri, Türk ve Alman mimari stillerinin, işyeri tabelalarının ve sosyal pratiklerin iç içe geçtiği melez kentsel mekânlardır (Hajirahimikalhroudi, 2021). Almanya’daki Türkler, özellikle sonraki nesiller, sıklıkla kendilerini ne sadece Türk ne de sadece Alman olarak tanımlamakta, bunun yerine her iki kültüre de ait unsurları barındıran melez

kimlikler geliştirmektedirler. Zamanla ikinci ve üçüncü kuşak Türkler, Alman eğitim sistemine ve işgücü piyasasına daha fazla entegre olurken, kendi dil, din ve kültürel geleneklerini korumuş veya yeni melez biçimler yaratmışlardır (örn. melez festival-ler, iki dilli eğitim girişimleri (Mandel, 2008). Bu gidişat, kalış süresi, kuşaklar arası geçiş ve ekonomik entegrasyonun evrensel olarak melezleşme için kritik önemde olduğunu göstermektedir. Ancak önemli farklılıklar da mevcuttur; Almanya’daki Türk göçü daha planlı ve yerleşik bir kurumsal statüye dayanırken, Türkiye’deki Suriyeli göçü daha düzensiz, zorunlu ve kitleseldir. Almanya’nın vatandaşlık politikaları ve “uyum” (integration) kavramına yaklaşımı, melezleşme dinamiklerini Türkiye’den farklı şekilde etkilemiştir. Ev sahibi toplumun tepkisi olarak Almanya’da yaşanan yabancı düşmanlığı ve ırkçılık deneyimleri de melezleşme süreçlerini etkilemiştir (Gökalp Aras ve Mencütek, 2024; Sauer, 2019).

Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Meksikalılar

ABD’ye göç eden büyük Meksikalı topluluğu, uzun tarihi, coğrafî yakınlığı, ABD-Meksika sınır bölgesinin kendine özgü yapısı ve ABD’nin göçmenlik tarihi nedeniyle farklı bir melezleşme özelliği ve politik boyutu sunmaktadır. Meksikalı göçmenlerin ABD kültürü üzerindeki etkisi, özellikle Tex-Mex mutfağı (Teksas ve Meksika mutfaklarının sentezi) veya Tejano **müziği (Meksika Halk müziği ve diğer etkileri birleştiren bir tür) gibi yaygın melez kültürel formlarda belirgindir** (Pilcher, 2012; Peña, 1985). Bu formlar, Meksika ve Amerikan kültürel unsurlarının yaratıcı, çoğu zaman alt-kültürel bir sentezini temsil etmektedir. Chicano kimliğinin kendisi, Meksika yerli mirası ile ABD’deki Meksika kökenlilerin sivil haklar mücadelesinin birleşimi olarak görülebilir; bu, sadece kültürel bir karışım değil, aynı zamanda politik bir duruştur (Anzaldúa, 1987). **İki dilin (İşpanyolca ve İngilizce) gündelik yaşamda ve sanatsal ifadelerde iç içe kullanıldığı** «Spanglish” veya Chicano rap gibi müzik türleri, dilsel ve sanatsal alandaki melezleşmeyi örnekler ve bir direniş biçimi olarak da görülebilir (Falcón, 2001). Meksikalı diasporanın yoğunlaştığı bölgelerde oluşturulan “barrios” ve kültürel merkezler, melezleşmenin mekânsal tezahürlerine önemli katkı sağlamıştır. Ancak, yasal statü belirsizlikleri, katı sınır politikaları ve ev sahibi toplumdaki ayrımcılık (**örn.** anti-göçmen söylemler ve uygulamalar), melezleşme süreçlerini karmaşıklaştırmış ve zaman zaman gerilimli hale gelmiştir (Massey, 2010).

Birleşik Krallık’taki Hintliler

Birleşik Krallık’taki Hint diasporası (ve Güney Asya diasporası), sömürgecilik sonrası (postkolonyal) bağlamın melezleşme süreçleri üzerindeki etkilerini anlamak için önemli ve karmaşık bir örnektir. Britanya İmparatorluğu sonrası farklı dalgalar halinde İngiltere’ye göç eden topluluklar, İngiliz toplumunun yapısını önemli ölçüde değiştirmiştir. Köri’nin İngiltere’de “ulusal bir lezzet” haline gelmesi (British Curry) ve Hint restoranlarının yaygınlaşması (Collingham, 2006), Bollywood filmlerinin ve müziğinin İngiliz pop kültürü üzerindeki etkisi, geleneksel Hint giysilerinin Batı tarzıyla kullanıldığı moda tarzı veya Bhangra gibi müzik türlerinin ortaya çıkması gibi

kültürel pratikler, melezleşmenin gündelik hayattaki yansımalarına örnektir (Gopinath, 1995). Hintçe ve İngilizce arasında gözlemlenen dilsel karışımlar ve “Hinglish” gibi konuşma biçimleri, dilsel melezleşmenin bir göstergesidir (Sengupta vd. 2024).

Hint topluluklarının yoğunlaştığı Southall ve Leicester gibi bölgelerde oluşturulan kültürel ve ticari mekânlar, melezleşmenin fiziksel alanlardaki somutlaşmış halleridir. Bu örnekler, melezleşmenin sadece göçmen kimliklerini değil, aynı zamanda ev sahibi toplumun kimliğini ve «ulusal» kimlik algılarını da aktif olarak yeniden şekillendirdiğini göstermektedir. Stuart Hall (1980) gibi teorisyenler, İngiltere’deki Karayip ve Güney Asyalı diasporalarının deneyimlerinden yola çıkarak melez kimliklerin karmaşıklığını ve sabit kimlik kategorilerine meydan okuyan akışkan doğasını teorize etmişlerdir. İngiltere’nin resmi çokkültürlülük politikaları, farklı kültürel kimliklerin kamusal alanda tanınmasına olanak tanımış, ancak bu durum bazen kültürel etkileşimden ziyade gruplar arası ayrışmayı da beraberinde getirebilmiştir (Smith ve Patel, 2019). İngiltere’deki Hint göçü, büyük ölçüde sömürgecilik sonrası dönemde Commonwealth vatandaşlığı gibi faktörlerden etkilenerek gerçekleşmiştir (O’Connor, 2016). Irkçılık, ayrımcılık, sınıf eşitsizlikleri ve dini farklılıklar gibi ev sahibi toplum tepkileri, Güney Asyalıların deneyimlerini şekillendiren önemli faktörler olmuş ve melezleşme süreçlerini karmaşıktırıştırır. Türkiye’deki Suriyelilerle karşılaştırıldığında, İngiltere’deki Hint diasporasının daha uzun bir yerleşim geçmişi, daha yerleşik kurumları ve genellikle daha güvenli bir yasal statüsü bulunmaktadır. Ancak her iki grup da kültürel farklılıklar, önyargılar ve kimlik müzakereleri gibi benzer zorluklarla karşılaşmaktadır.

Diğer küresel örneklerden kombinasyonun kanıtları

Yukarıdaki büyük örneklerin yanı sıra, dünyanın dört bir yanından çok sayıda başka göç bağlamı da melezleşme/kombinasyon dinamiklerinin yaygınlığını ve evrensel niteliğini göstermektedir. Bu örnekler, göçün olduğu hemen her yerde, farklı koşullar altında da olsa, göçmenlerin ve ev sahibi toplumların etkileşiminin sıklıkla kültürel sentezlere ve yeni, melez formların ortaya çıkışına yol açtığını pekiştirmekte ve melezleşmenin küresel bir toplumsal gerçeklik olduğunu teyit etmektedir. Fransa’daki Vietnamlıların mutfak adaptasyonları (Collins, 2024). Orta Doğu’daki Filipinli işçilerin melez gündelik dilleri (Arabliş) ve festivalleri (Klemensits ve Târik, 2024), İspanya’daki Faslıların melez mimari formları (Burleigh, 2022), İsrail’deki Etiyopyalı Yahudilerin melez dini pratikleri (Westheimer ve Kaplan, 1992), Avrupa’daki Batı Afrikalı göçmenlerin geleneksel hikaye anlatıcılığını Avrupa sekülerizmiyle harmanlaması, Raï müziği gibi melez müzik türleri veya Afro-Avrupa modası (Ashton, 2004), bu evrensel dinamiğin farklı tezahürleridir. Brezilya’daki Haitililer Haiti Kreyolu kültürel pratiklerini Afro-Brezilya gelenekleriyle karıştırarak Haiti samba’sı gibi melez müzik formları yaratmıştır (Morris, 1999). Doğu Afrika’daki Hintliler yeni yemekler ve mimari stiller tanıtmıştır (Younger, 2009). Tüm bu örnekler, melezleşmenin sadece kültürel pratiklerle sınırlı kalmayıp, dilsel ifadelerden mekânsal oluşumlara, kimlik müzakerelerinden kurumsal yapılara ve ev sahibi toplumun tepkilerine kadar geniş bir yelpazede tezahür ettiğini göstermektedir. Bu karşılaştırmalı analizler, teorinin genelleştirilebilirliğini ve farklı koşulların melezleşme

dinamiklerini nasıl etkilediğini anlama kapasitesini güçlendirmektedir.

5. Tartışma: Kombinasyonun Teorik ve Politik Çıkarımları

Bu çalışmada sunulan nitel veriye dayalı kapsamlı analiz ve karşılaştırmalı vaka incelemeleri, kültürel melezleşmenin, TÇT'nin kombinasyon kavramı temelinde kavramsallaştırıldığında, çağdaş göç süreçlerini anlamak için geleneksel asimilasyon ve entegrasyon paradigmalarına kıyasla önemli ölçüde daha dinamik, gerçekçi ve analitik olarak güçlü bir çerçeve sunduğunu ortaya koymaktadır. Göç hareketliliklerinde uluslararasılığı ortaya koyma ve etkileşim ve toplumların birbirine marzu kalmasını ortaya koyması açısından kıymetli olan SÇT ve onun bir özelliği olan Kombinasyon, Suriye göçündeki etkileşim ve onun sonuçlarını iki farklı toplumun birbirine maruz kalmasının olası sonuçlarını ortaya koyması açısından önemlidir. Ayrıca, Türkiye'deki Suriyelilerin gündelik yaşam pratiklerindeki (yemek, müzik, dil, sosyal etkileşimler) somut kombinasyon örnekleri ve diğer küresel bağlamlardaki (Almanya'daki Türkler, ABD'deki Meksikalılar, Birleşik Krallık'taki Hintliler) paralellikler, bu olgunun evrensel dinamiklerini ve bağlamsal farklılıklarını gözler önüne sermektedir. Melezleşme perspektifi, göçmenleri pasif alıcılar olarak değil, aksine failliği olan aktörler olarak konumlandırır; onları hem kendi kültürel miraslarını aktif bir şekilde yeniden yorumlayan hem de içinde yaşadıkları toplumların dokularını aktif olarak dönüştüren dinamik failer olarak kabul eder. Bu durum, eleştiride belirtilen kimlik müzakereleri ve ayrımcılık deneyimleri gibi temaların, TÇT'nin dinamik çerçevesinde nasıl anlamlandırıldığını ortaya koymaktadır.

Ampirik bulgular, Türkiye'deki Suriyelilerin deneyimlerinin, geleneksel asimilasyon ve entegrasyon paradigmalarının taşıdığı analitik sınırlılıkları aşan daha esnek, dinamik ve kapsamlı bir çerçeve gerektirdiğini teyit etmektedir. Bulgular, Suriyelilerin Türkiye toplumuna uyum veya etkileşim süreçlerinin, tek yönlü bir kültürel silinme veya basit bir birlikte var olma durumundan ziyade, TÇT'nin "kombinasyon" kavramıyla kavramsallaştırılan dinamik, yaratıcı ve çift yönlü bir kültürel ve sosyal melezleşme süreci olduğunu açıkça göstermektedir. Asimilasyonist yaklaşımlar kültürel farklılıkları ya sorun olarak görür ya da zamanla ortadan kalkacağını varsayar (Gordon, 1964). Entegrasyonist yaklaşımlar daha çoğulcu bir çerçeve sunsa da, genellikle devletin yönettiği bir süreci vurgular ve göçmenlerin yeni kültürel formlar yaratma potansiyelini tam kavramakta yetersiz kalır (Van Hear, 2010). Bu paradigmlar, çalışmada gözlemlenen mutfak, müzik, dil gibi alanlardaki çok sayıda melezleşme örneğini anlamlandırmakta zorlanmaktadır. Bir Suriyeli mültecinin iki mutfağı harmanlaması veya karma evliliklerle yeni aile geleneklerinin oluşması gibi durumlar, geleneksel asimilasyon veya entegrasyon şemalarına tam uymayan, yaratıcı sentezlerdir.

Bu bulgular, geleneksel modellerde göçmenlerin pasif gruplar olarak görüldüğü anlayışına karşı çıkarak, göçmenlerin "failliğini" (agency) vurgulaması açısından kritiktir. Oysa TÇT ve kombinasyon perspektifi, göçmenlerin içinde bulundukları koşullar içinde aktif olarak hareket ettiklerini, var olan yapıları müzakere ettiklerini

ve kendi kültürel ve sosyal çevrelerini şekillendirdiklerini göstermektedir. Türkiye’deki Suriyeliler, kendi işlerini kurarak, kültürel pratiklerini yaşatarak ve ev sahibi toplumla etkileşime girerek bu failiği somut bir şekilde sergilemektedirler. Onlar, sadece devlet politikaları tarafından “entegre edilenler” değil, aynı zamanda kendi kültürel tarzlarını ve ev sahibi toplumun unsurlarını yaratıcı bir şekilde “kombine edenler” ve “dönüştürenler”dir. Bu, göçün dinamik ve yaratıcı doğasının önemli bir kanıtıdır.

Bu çalışmanın karşılaştırmalı analizi, kombinasyonun ve melezleşmenin yalnızca Türkiye’ye özgü olmadığını, aksine toplumsal çoğulluk koşulları altında küresel göçün yaygın ve evrensel bir dinamiği olduğunu doğrulamaktadır. Almanya’daki Türklerin, ABD’deki Meksikalıların veya Birleşik Krallık’taki Güney Asyalıların deneyimleri, kültürel ve sosyal melezleşmenin farklı coğrafyalarda tekrar eden bir olgu olduğunu göstermektedir (Anzaldúa, 1987; Gilroy, 1993). Bu durum, TÇT’nin tarihötesi ve yerelötesi argümanlarıyla uyumludur ve teorinin farklı toplumlararası etkileşimleri analiz etme potansiyelini güçlendirmektedir. Bu örnekler, melezleşmenin bağlamsal faktörlere ne kadar duyarlı olduğunu da göstermiş, yasal-politik çerçevelerin, ekonomik koşulların ve toplumsal kabul düzeylerinin melezleşmenin biçimini nasıl etkilediğini ortaya koymuştur.

Bu çalışma, kültürel melezleşmenin göç süreçlerinde dinamik ve karşılıklı bir dönüşüm olarak gerçekleştiği temel argümanı, literatürdeki mevcut tartışmalarla hem önemli benzerlikler taşımakta hem de kendine özgü bağlamsal farklılıklar ortaya koymaktadır. Suriyeli gençlerin giyim tarzları veya mutfak pratiklerindeki melezleşme, Bhabha’nın “ne o ne bu, ama aynı zamanda her ikisi” olarak tanımladığı kimlik dönüşümüne somut örnekler sunmaktadır. Çalışmanın ana bulgusu olan göçmenler ve ev sahibi toplumun karşılıklı etkileşim yoluyla yeni ve melez kültürel formlar yaratması, post-kolonyal teoriye dayanan kültürel melezleşme (hybridity) kavramıyla ve özellikle Homi Bhabha’nın (1994) «üçüncü alan» fikriyle uyumludur. Nitekim, Bhabha’nın «**üçüncü alan**’ı, TÇT’nin kombinasyonunun gerçekleştiği o yaratıcı boşluğu tanımlayarak, kültürel unsurların nasıl dönüştürücü bir şekilde harmanlandığını göstermektedir. Néstor García Canclini (1995) ve Peter Burke’ün (2009) kültürel karışımlara dair analizleri, çalışmanın mutfak, müzik ve dil gibi alanlardaki melez pratikleriyle uyumludur. Stuart Hall (1990) ve Paul Gilroy (1993) gibi düşünürlerin kültürel kimliğin ve üretimin akışkan, dinamik ve sürekli müzakere edilen doğası üzerine yaptıkları vurgu, Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de geliştirdiği melez kimliklerin ve pratiklerin dinamizmini TÇT’nin kombinasyon kavramı üzerinden daha iyi anlamamızı sağlamaktadır. Avtar Brah’in (1996) diaspora alanı kavramı ise, bu kombinasyonun kültürel boyutunun ötesine geçerek sosyal, ekonomik ve politik dinamiklerle nasıl iç içe geçtiğini açıklayarak TÇT’nin geniş kapsamlı yaklaşımına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, çalışmanın göçmenleri pasif uyum sağlayanlar yerine, kendi yaşamlarını ve çevrelerini aktif olarak şekillendiren failer olarak konumlandırması, Floya Anthias (2001) ve Peggy Levitt (2001) gibi göçmen failiğini merkeze alan modern göç araştırmalarıyla paraleldir. Bu durum, Wimmer ve Glick Schiller’in (2002) “metodolojik milliyetçilik” eleştirisiyle uyumlu olarak, geleneksel asimilasyon (Gordon, 1964; Alba ve Nee, 1997) ve entegrasyon (Berry, 2005)

modellerinin sınırlılıklarını aşmaktadır.

Ancak bu çalışma, özellikle Toplumsal Çoğulluk Teorisi'ni (TÇT) temel alarak ve onun beş sonucundan biri olan “kombinasyon” kavramını sistematik bir şekilde kullanarak literatürdeki yaklaşımlardan farklılaşır ve özgün bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır. Geleneksel entegrasyon modellerinin aksine (Berry, 2005; Portes ve Rumbaut, 2001), bu çalışma kültürel ve sosyal dönüşümün karşılıklı olduğunu ve yeni bir sosyal gerçeklik yarattığını vurgular. Normatif bir yaklaşım sunmaz. Yani kültürel değişim ve dönüşümleri, etkileşimleri “iyi” ya da “kötü” gibi ifadelerle açıklamaz. Bir başka ifadeyle, melezleşmeyi yalnızca olumlu bir süreç olarak romantize etmez; ekonomik zorluklar, yasal belirsizlikler (İneli-Ciger, 2015; Padda, 2016) ve ayrımcılık (Doğan ve Ünal, 2021) gibi yapısal faktörlerin kombinasyon süreçlerini nasıl sınırlayabileceğini veya gerilimli hale getirebileceğini kabul ederek daha materyalist ve yapısal bir analiz sunar. Türkiye’deki Suriyelilerin “Geçici Koruma” statüsünün getirdiği bağlamsal koşullar ve din faktörünün karmaşık rolü (Demirtaş, 2021; Lazarev ve Sharma, 2017; Kaya ve Kıraç, 2016) gibi özgün dinamikler, çalışmayı Almanya’daki “misafir işçi” (Dustmann, 1996) veya ABD’deki uzun dönemli Meksika göçü (Pilcher, 2012) deneyimlerinden ayırarak literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca çalışma, kavramsal yeniliği ortaya koymak için yarı-yapılandırılmış mülakat ve karşılaştırmalı vaka analizleri sunarak metodolojik bir zenginlik de sunmaktadır.

Teorik çıkarımlar

Melezleşme perspektifinin göç teorisine temel katkıları şu şekilde detaylandırılabilir:

- **Asimilasyon ve Entegrasyon Paradigmalarının Aşılmasına Ampirik Katkı:** Çalışmanın bulguları, kültürel melezleşmenin tek yönlü asimilasyon veya basit entegrasyon modellerinin çağdaş, karmaşık göç gerçekliğini açıklamada yetersiz olup olmadığını sorgulamaktadır. Türkiye’deki Suriyelilerin mutfak (örneğin, Suriyeli restoranların Türk damak zevkine uyarlanmış yeni yemekler sunması), müzik (Arap makamları ile Türk halk müziği ezgilerini birleştiren melez tarzlar) ve dil (ikinci neslin hem Arapça hem de Türkçe konuşarak melez bir dilsel pratik geliştirmesi) gibi alanlarda sergiledikleri “kombinasyon” örnekleri, kültürel etkileşimin sadece adaptasyon, entegrasyon ya da asimilasyon sonucu doğurmadığını **göçmen failliğinden dolayı maruz kalma, etkileşim gibi süreçlerin, göçmen failliği ile birleştğinde melezlik ortaya çıkardığını ortaya koymaktadır. Bu, göçmenlik deneyiminin yalnızca bir "uyum sağlama" mücadelesi değil, aynı zamanda karşılıklı bir «oluşturma» süreci olduğunu teorik olarak ortaya koymaktadır.**
- **Ulusötesiliğin Yerel Bağlamdaki Yerini Anlama:** Ulusötesicilik teorilerinin genellikle odaklandığı anavatanla olan bağların yanı sıra, melezleşme perspektifinin göçmenlerin ev sahibi toplum içinde yerel düzeyde yarattığı

kültürel sentezlere nasıl ışık tuttuğunu göstermektedir. Gaziantep fıstığı ile Suriye yufka tekniklerinin birleşimi gibi yerel örnekler, küresel kültürel repertuvarların yeni coğrafyalarda nasıl yeniden yorumlandığını ve özgün pratikler yarattığını işaret etmektedir. Bu, TÇT’nin “kombinasyon” kavramının, göçmenlerin getirdiği kültürel sermayenin yerel dinamiklerle nasıl birleştiğini açıklayarak, ulusötesi ve yerel etkileşimler arasındaki köprüyü güçlendirebileceğini düşündürmektedir.

- **Failliğin ve yapının dinamik etkileşiminin analizi:** Araştırmanın bulguları, göçmenlerin kültürel failliğini vurgularken, bu failliğin ekonomik koşullar, yasal statü belirsizliği ve ev sahibi toplum tutumları gibi yapısal faktörlerden etkilendiğini de ortaya koymaktadır. Suriyeli girişimcilerin ekonomik zorluklara rağmen yeni iş modelleri geliştirmesi veya yasal statü belirsizliğinin kültürel katılıma etkileri, melezleşme süreçlerinin yalnızca bireysel tercihlerle değil, aynı zamanda yapısal kısıtlamalar içinde şekillendiğini göstermektedir. Bu analiz, TÇT’nin yapılar ve aktörler arasındaki dinamik etkileşimi anlama kapasitesini, göçmenlerin bu koşullar içinde dahi yaratıcı adaptasyonlar sergileyebilmesi üzerinden somutlaştırmaktadır.
- **Dinamik, akışkan ve çok katmanlı kimliklerin kavranması:** Suriyelilerin, özellikle ikinci neslin, kimliklerini sabit ve tek boyutlu kategoriler yerine, sürekli müzakere edilen ve çok katmanlı yapılar olarak deneyimlediğini gözlemlemektedir. Türk okullarında eğitim alan ikinci nesil Suriyelilerin hem Arapça hem de Türkçe kullanması veya giyim tarzlarında Suriye gelenekleri ile Türk modasını harmanlaması, kültürel kimliklerin zaman ve etkileşimle birlikte sürekli yeniden şekillendiğini ve değişmez bir yapıya sahip olmadığını göstermektedir (S-6; S-7; S-8). Bu bulgular, TÇT’nin toplumsal süreçlerin ve kimliklerin dinamik doğasına yaptığı vurguyu, ampirik örneklerle desteklemektedir.

Politik ve Yapısal çıkarımlar

Melezleşme perspektifi, göç yönetimi ve politika tasarımı için de önemli ve dönüştürücü çıkarımlar barındırmaktadır:

- **Esnek ve kapsayıcı entegrasyon süreçlerine geçiş:** Bu çalışmada mutfak, müzik, dil ve sosyal pratiklerde gözlemlediği melezleşme örnekleri, kültürel etkileşimin tek yönlü bir adaptasyondan ziyade, karşılıklı bir dönüşüm süreci olduğunu ortaya koymaktadır. Buna göre, politika yapımcıların göçmenleri edilgen uyum sağlayıcılar olarak değil, hem kendi kültürel miraslarını yeniden yorumlayan hem de ev sahibi toplumun dokusunu aktif olarak dönüştüren dinamik failler olarak konumlandırması gerektiğini göstermektedir. Türkiye özelinde, Suriyeli mutfak kültürünün Türk damak tadına uyarlanması ve yeni lezzetler sunması (örn. “Şam Dürüm” gibi), ya da Suriyeli müzisyenlerin Türk müzik sahnesine entegrasyonu gibi süreçler, politikaların kültürel terki teşvik etmek yerine, kültürel alışverişi, yaratıcı sentezi ve iki toplum arasındaki karşılıklı anlayışı desteklemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu,

tek yönlü bir uyum beklentisinden ziyade, iki yönlü ve esnek bir adaptasyon sürecini desteklemek anlamına gelmektedir

- **Göçmen failliğinin tanınması ve desteklenmesi:** En önemli çıkarımlardan biri gerek Türk toplumunun gerekse Türk politika yapıcılarının göçmenlerin failliğini tanıyarak onların etkilerine göre politikalarını şekillendirmesidir. Suriyelilerin Türkiye’de mutfak (Şam Dürüm’ün Türk ekmeğiyle sentezi), müzik (karma tınlar) ve dil ve kültür (iki dillilik ve kod değiştirme) gibi gündelik yaşamın çeşitli aşamalarında sergilediği aktif kültürel kombinasyonlar ve toplumsal maruziyetler mevcuttur. Politikaların kültürel terki dayatan tek yönlü uyum beklentisinden arınarak, farklı kültürel repertuarlar arasındaki karşılıklı anlayışı, yaratıcı alışverişi ve dinamik sentezi beslemesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu, göçmenleri pasif alıcılar olarak değil, Türkiye’nin toplumsal dokusunu aktif olarak şekillendiren dinamik failer olarak gören bir paradigmaya geçişi zorunlu kılmaktadır.
- **Kültürlerarası etkileşim alanlarının yaratılması:** Çalışma bulguları, karma evlilikler, ortak dini bayram kutlamaları ve hatta genç nesiller arasında dilsel melezleşme (örn. “sokak dili”) gibi sosyal ve kültürel kombinasyonların kendiliğinden ortaya çıktığını göstermektedir. Bu süreçlerin hızlandırılması ve olumlu sonuçlarının maksimize edilmesi için, devlet, yerel yönetimler ve STK’lar, farklı kültürel grupların bir araya gelebileceği, güven inşa edebileceği ve ortak projeler üretebileceği fiziksel ve sosyal alanları (örn. karma okullar, çok kültürlü topluluk merkezleri, kültürel festivaller) bilinçli olarak yaratmalı ve desteklemelidir. Mülakat süresinde sahada gözlemlediğim durumlardan biri de mahaller arasındaki bölünmüşlükler ve izolasyonlar oldu. Bu düşmanlıklar ve olası toplumsal çatışmalar için uygun bir alan anlamına geldiğinden, politika yapıcılar tarafından önlem alınması gereken bir husustur.
- **Yapısal engellerin giderilmesi:** Bu çalışma, ekonomik koşulların, yasal statü belirsizliğinin ve ayrımcılık pratiklerinin melezleşme süreçlerini doğrudan etkilediğini ve hatta sınırladığını ortaya koymaktadır. Özellikle kayıt dışı istihdam, düşük ücretler ve geçici koruma statüsünün getirdiği belirsizlikler, göçmenlerin kültürel etkinliklere katılımlarını kısıtlayabilmektedir.

6. Eleştiriler ve Sınırlamalar

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır ve melezleşme kavramı da akademik literatürde çeşitli eleştirilere açıktır. Öncelikle, çalışmanın ağırlıklı olarak nitel verilere dayanması nedeniyle, bulguların Türkiye’deki tüm Suriyeli nüfusa veya farklı bağlamlara doğrudan genellenebilirliği sınırlıdır. Melezleşmenin yaygınlığını ve etkilerini daha sistematik ölçmek için farklı metodolojiler kullanan nicel ve boylamsal araştırmalarla desteklenmesi faydalı olabilir. Dahası, melezleşmenin her zaman olumlu sonuçlar doğurmayabileceği, bazen göçmenler için kimlik çatışmalarına veya kültürel kayıp endişelerine yol açabileceği de dikkate alınmalıdır. Melez kimlikler bazı bağlamlarda dışlanmaya maruz kalabilir. Ancak çalışma bu sürece

normatif (iyi ya da kötü) bir pencereden bakmamaktadır ve halihazırda çalışılan kuram yapısal bir kuramdır.

Gelecekteki araştırma yönelimleri, bu sınırlılıkları ele alabilir ve melezleşme olgusunu daha kapsamlı inceleyebilir. Farklı ulusal bağlamlarda melezleşme süreçlerini karşılaştırmalı olarak incelemek, evrensel kalıpları ve bağlamsal farklılıkları anlamak için değerlidir. Devlet politikalarının (örn. entegrasyon programları, vatandaşlık rejimleri) melezleşmeyi nasıl şekillendirdiği daha sistematik analiz edilebilir. Ayrıca, melez kimliklerin nesiller arası aktarımı ve farklı kuşaklar arasındaki melezleşme deneyimlerindeki farklılıklar önemli bir araştırma alanı sunmaktadır. Melezleşmenin sosyal uyum, ekonomik başarı gibi somut çıktılar üzerindeki net etkilerini ölçmeye yönelik nicel çalışmalar da literatüre önemli katkılar sağlayacaktır. Son olarak, TÇT’nin diğer sonuçlarının (farklılık, etkileşim, birlikte var olma, tarihsel değişim) göç bağlamındaki spesifik tezahürleri ve kombinasyonla olan etkileşimleri daha detaylı incelenmelidir.

7. Sonuç

Bu çalışmanın bulguları, TÇT’nin “kombinasyon” kavramının karmaşık doğasını gözler önüne sermektedir. Saha çalışmasından elde edilen bazı veriler, ilk bakışta geleneksel asimilasyon veya entegrasyon süreçlerine işaret ediyor gibi görünebilir. Örneğin, genç nesil Suriyelilerin Türk giyim tarzlarını benimsemesi veya Türkçe kullanımının artması, tek yönlü bir kültürel uyum olarak okunabilir. Ancak, melezleşme sürecinin doğrusal olmadığını ve içinde çelişkili dinamikleri barındırdığını göstermektedir. Toplumsal Çoğulluk Teorisi, bu farklı eğilimlerin bir arada var olmasını anlamak için bir perspektif sunmaktadır. Suriyelilerin Türk kültüründen öğeler benimsemesi, pasif bir asimilasyondan çok, yeni toplumsal çevrelerinde aktif bir müzakere ve hayatta kalma stratejisinin bir parçasıdır. Bu müzakere süreçleri çoğu zaman toplumların birbirlerine maruz kalması üzerinden şekillenmektedir. Bu süreçte, kendi kültürel miraslarını tamamen terk etmemekte, aksine onu yeni bağlamda yeniden yorumlamaktadırlar. Örneğin, bir yandan Türk modasını takip ederken diğer yandan aile içi geleneklerini sürdürmeleri, statik bir asimilasyon yerine, dinamik bir melezleşme pratiğine işaret eder. Dolayısıyla, ortaya çıkan şey, adlandırılmış ve tamamlanmış «yeni melez formlar» olmaktan ziyade, süregelen bir melezleşme sürecidir. Yani melezleşme olay değil olgudur; statik değil; dinamik bir süreçtir. Bu süreç, asimilasyonist baskılar, entegrasyon çabaları ve kültürel sentez arayışlarını aynı anda içermektedir. TÇT ile bu karmaşıklığı “kombinasyon” kavramıyla açıklayarak, göçmen deneyimini tek bir modele (asimilasyon veya entegrasyon) indirgeyen yaklaşımlardan daha gerçekçi ve kapsamlı bir analiz sunmayı amaçlamaktadır.

Türkiye’deki Suriyeli göçü vakası üzerinden yürütülen ampirik analiz, bu teorik çerçevenin açıklayıcı gücünü ve ampirik geçerliliğini somut bir şekilde ortaya koymuştur. Mutfaktan müziğe, dilden ekonomiye kadar birçok farklı boyutta, Suriyeliler ile Türk toplumu arasında TÇT’nin öngördüğü kombinasyon süreçlerinin işlediği

ve bunun sonucunda yeni, özgün melez formların ortaya çıktığı belgelenmiştir. Bu süreçlerin sadece Suriyelileri değil, aynı zamanda Türk toplumunu da etkileyen karşılıklı bir dönüşüm içerdiği ampirik olarak gösterilmiştir. Çalışma ayrıca, ekonomik koşullar, yasal statü, kalış süresi, din ve toplumsal kabul gibi aracılık faktörlerinin bu melezleşme süreçlerini nasıl karmaşık şekillerde etkilediğini de ortaya koymuştur. Çeşitli küresel göç bağlamlarıyla yapılan kapsamlı karşılaştırmalı analiz melezleşmenin sadece Türkiye'ye özgü olmadığını, aksine farklı koşullar altında farklı biçimlerde tezahür eden evrensel bir toplumsal dinamik olduğunu teyit etmiştir. Bu karşılaştırmalar, melezleşme süreçlerinin bağlamsal faktörlere ne kadar duyarlı olduğunu ve bu faktörlerin melezleşmenin biçimini nasıl etkilediğini de göstermiştir. Bu bulgular, TÇT'nin toplumlararası etkileşim ve Kombinasyon kavramlarının göç çalışmalarına uygulanabilirliğini ve farklı bağlamlardaki değişimleri analiz etme potansiyelini güçlü bir şekilde desteklemektedir.

Yaklaşık on yılı aşkın bir süreçte Suriyeliler ile Türk toplumu bir arada yaşamaktadır. Ancak bugün Türk toplumunun Suriyelilere bakışı, Suriye İç Savaşı'nın ortaya çıktığı dönemdeki gibi değildir. Ekonomik problemlerin de etkisiyle toplumun önemli bir çoğunluğu Suriyelilerin ülkelerine geri gitmesi gerektiği düşüncesindedir. Özellikle Esad'ın devrilmesiyle beraber bu düşünce daha da güçlenmiştir. Ancak sonuç ne olursa olsun önemli sayıda Suriyeli nüfusu Türkiye'de kalmaya devam edecektir. Özellikle yeni nesillerde Türkiye'de önemli sayıda Suriye kökenli sanayici, ekonomist, futbolcu, sanatçı, aktör vb. göreceğiz. Nitekim iki farklı toplumun etkileşim ve kültürlerinin harmanlanmış hali bir zenginlik doğuracaktır.

YAZAR BEYANI / AUTHORS' DECLARATION:

Bu makale Araştırma ve Yayın Etiğine uygundur. Beyan edilecek herhangi bir çıkar çatışması yoktur. Araştırmanın ortaya konulmasında herhangi bir mali destek alınmamıştır. Makale yazım ve intihal/benzerlik açısından kontrol edilmiştir. Makale, “en az iki dış hakem” ve “çift taraflı körleme” yöntemi ile değerlendirilmiştir. Makalede kullanılan ölçek için yazar(lar) tarafından ölçeğin orjinal sahibinden izin alındığı beyan edilmiştir. Yazar(lar), dergiye imzalı “Telif Devir Formu” belgesi göndermişlerdir. Bu araştırmanın yapılması ile ilgili olarak Orta-doğu Teknik Üniversitesi Etik Komisyonundan 29/11/2023 tarih ve 0530-ODTUIAEK-2023 sayılı “Etik İzni Belgesi” alınmıştır. Yazar, çalışmanın tüm bölümlerine ve aşamalarına tek başına katkıda bulunmuştur. This paper complies with Research and Publication Ethics, has no conflict of interest to declare, and has received no financial support. The article has been checked for spelling and plagiarism/similarity. The article was evaluated by “at least two external referees” and “double blinding” method. For the scale used in the article, it is declared by the authors that permission was obtained from the original owner of the scale. The author(s) sent a signed “Copyright Transfer Form” to the journal. Regarding the conduct of this research, an “Ethics Permission Certificate” dated 29/11/2023 and numbered 0530-ODTUIAEK-2023 was obtained from the Ethics Committee of the University of Middle East Technical University. The author contributed to all sections and stages of the study alone.

Kaynaklar

- Alba, R., ve Nee, V. (1997). Rethinking assimilation theory for a new era of immigration. *International Migration Review*, 31(4), 826-874.
- Alba, R. D., ve Nee, V. (2003). *Remaking the American mainstream: Assimilation and contemporary immigration*. Harvard University Press.
- Altınors, E. (2020). The Syrian refugee crisis and Turkey's response. İçinde *Refugees and forced migration in Turkey* (ss. 195-212). Lexington Books.
- Anievas, A., ve Matin, K. (2016). Introduction: Historical sociology, world history and the 'problematic of the international'. In A. Anievas ve K. Matin (Eds.), *Historical sociology and world history: Uneven and combined development over the longue duree* (ss. 1-16). Rowman & Littlefield.
- Anthias, F. (2001). New hybridities, old concepts: The limits of 'culture'. *Ethnic and Racial Studies*, 24(4), 619-641.
- Anzaldúa, G. (1987). How to tame a wild tongue. İçinde *Borderlands/La frontera: The new mestiza* (ss. 53-59). Aunt Lute.
- Appadurai, A. (1996). *Modernity at large: Cultural dimensions of globalization*. University of Minnesota Press.
- Auer, P., ve Dirim, I. (2008). Socio-cultural orientation, urban youth styles and the spontaneous acquisition of Turkish by non-Turkish adolescents in Germany. İçinde *Discourse constructions of youth identities* (ss. 223-246). John Benjamins Publishing Company.
- Ashton, M. L. (2004). The Reach of Rai: The Modernization and Globalization of an Algerian Popular Music. (Lisans Onu Tezi, Louisiana State University).
- Badalič, V. (2023). Trapped in the underground economy: Syrian refugees in the informal labour market in Turkey. *Third World Quarterly*, 44(5), 967-984.
- Berman, N. (2012). Hybrid cultures—Nervous states: Britain and Germany in a (post) colonial world. *Research in African Literatures*, 43(3), 127-129.
- Berray, M. (2019). A critical literary review of the melting pot and salad bowl assimilation and integration theories. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 6(1),

142-151.

Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 29(6), 697-712.

Bhabha, H. (1994). The postcolonial and the postmodern: The question of agency. In H. Bhabha (Ed.), *The location of culture* (ss. 171–197). London, UK: Routledge.

Brah, A. (1996). *Cartographies of diaspora: Contesting identities*. Routledge.

Burke, P. (2009). *Cultural hybridity*. Polity Press.

Burleigh, N. (2022, Ağustos 30). *The enduring echoes of Moorish Spain*. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2022/08/30/travel/spain-travel-moorish-a-rab.html> adresinden alındı. (Erişim Tarihi: 30 Mayıs 2025).

Canclini, G. N. (1995). *Hybrid cultures: Strategies for entering and leaving modernity*. University of Minnesota Press.

Castles, S., ve Miller, M. J. (2009). *The age of migration*. Macmillan.

Castles, S., Miller, M. J., & de Haas, H. (2014). *The age of migration: International population movements in the modern world* (5th ed.). Palgrave Macmillan.

Ceritoglu, E., Yunculer, H. B. G., Torun, H., ve Tumen, S. (2017). The impact of Syrian refugees on natives' labor market outcomes in Turkey: Evidence from a quasi-experimental design. *IZA Journal of Labor Policy*, 6, 1-28.

Collingham, L. (2006). *Curry: A tale of cooks and conquerors*. Oxford University Press.

Collins, E. M. (2024). Reading for food in diasporic Vietnamese narrative cookbooks. *İçinde Routledge handbook of the Vietnamese diaspora* (ss. 323-340). Routledge.

Danış, D., ve Nazlı, D. (2019). A faithful alliance between the civil society and the state: Actors and mechanisms of accommodating Syrian refugees in Istanbul. *International Migration*, 57(2), 143-157.

de Haas, H., Castles, S., ve Miller, M. J. (2019). *The age of migration: International population movements in the modern world* (6th ed.). Palgrave Macmillan.

Demirtaş, B. (2021). State, religion and refugees: The case of Turkey and Diyanet.

İçinde K. Zakić ve B. Demirtaş (Eds.), *Europe in changes: The old continent at a new crossroads* (ss. 139–153). Institute of International Politics and Economics & Faculty of Security Studies at the University of Belgrade.

Denzin, N. K., ve Lincoln, Y. S. (Eds.). (2011). *The SAGE handbook of qualitative research*. SAGE.

de Oliveira, F. A. (2022). Democracy in the prison of political science. *International Political Science Review*, 43(5), 648-661.

D'Ignoti, S., ve Jarroud, A. (2022). Victims of a forgotten war, Syrians build a new Aleppo next door. Bloomberg, 2 December 2022, www.bloomberg.com/news/features/2022-12-02/refugees-of-syriacivil-war-build-memories-of-aleppo-across-the-border-in-turkey. (Erişim Tarihi: 20 Nisan 2025).

Dirimeşe, E., ve Emre, E. (2022). Göçmenlerin Türkiye'ye entegrasyonu ve gündelik hayatta kültürel etkileşimleri: Çinliler örneği. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 6(1), 297-325.

Doğan, F., ve Ünal, S. (2021). Suriyeli göçmenlere yönelik ayrımcı, dışlayıcı söylem ve eylemlerin meşrulaştırıcı kaynakları: Mardin ili örneği. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 2(3), 14-40.

Dustmann, C. (1996). The social assimilation of immigrants. *Journal of Population Economics*, 9(1), 37-54.

Erdoğan, M. M. (2021). *Syrians barometer: Framework of life in harmony with Syrians*. Eğiten Book.

Faist, T. (2000). Transnationalization in international migration: Implications for the study of citizenship and culture. *Ethnic and Racial Studies*, 23(2), 189-222.

Fidan, Y. (2025). Türk dış politikasının bir ayağı olarak göç: Eğilimler, zorluklar ve fırsatlar (2000-2025). İçinde A. Güler vd. (Ed.), *Türk dış politikasının çeyrek yüzyılı (2000-2025 dönemi)* (ss. 40-68). Eğitim Yayınevi.

Gilroy, P. (1993). *The black Atlantic: Modernity and double consciousness*. Verso.

Glick Schiller, N., ve Çağlar, A. (2009). Towards a comparative theory of locality in migration studies: Migrant incorporation and city scale. *Journal of Ethnic and*

Migration Studies, 35(2), 177-202.

Gopinath, G. (1995). "Bombay, UK, Yuba City": Bhangra music and the engendering of diaspora. *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, 4(3), 303-321.

Gordon, M. M. (1964). *Assimilation in American life: The role of race, religion, and national origins*. Oxford University Press.

Gökalp Aras, N. E., ve Şahin Mencütek, Z. (2024). Migrant integration in Turkey: Travels of a concept across borders and domains of knowledge production. *Migration Studies*. <https://doi.org/10.1093/migration/mnae009>

Gökarıksel, B., ve Secor, A. (2010). Islamic-ness in the life of a commodity: Veiling-fashion in Turkey. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 35(3), 313-333.

Güler, H. (2020). Göç ve entegrasyon: Türkiye’de “uyum” ama nasıl? *KAÜİİBFD*, 11(Ek Sayı 1), 245-268.

GİB (Göç İdaresi Başkanlığı) (2024). Geçici Koruma. <https://www.goc.gov.tr/geci-ci-koruma5638> adresinden alındı. (Erişim Tarihi: 16 Haziran 2025).

Hajirahimikalhroudi, N. (2021). *Translating the city: Identity and mobility in a mediated city-a case study of recent Turkish immigrants in Berlin, Germany* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Lund University.

Hall, S. (1980). Cultural studies: Two paradigms. *Media, Culture & Society*, 2(1), 57-72.

Hall, S. (1990). Cultural identity and diaspora. İçinde J. Rutherford (Ed.), *Identity: Community, Culture, Difference* (ss. 222-237). London: Lawrence & Wishart.

Imrie-Kuzu, D., ve Özerdem, A. (2023). Keeping Syrian refugees in Turkey is not a good idea: A new concept of ‘reluctant local integration’. *Third World Quarterly*, 44(7), 1606-1624.

İçduygu, A., & Aksel, A. (2013). Turkey’s migration policies: A critical overview. *Migration Letters*, 10(2), 227-241.

İneli-Ciger, M. (2015). Implications of the new Turkish law on foreigners and international protection and regulation no. 29153 on temporary protection for Syrians

seeking protection in Turkey. *Oxford Monitor of Forced Migration*, 4(2), 28-36.

Kadkoy, O. (2017). *Syrians and labor market integration: Dynamics in Turkey and Germany*. The German Marshall Fund of the United States.

Karimi, A. (2023). Classic, segmented-, or neo-assimilation, which theory to use? A critical review of assimilation theories in migration studies. *International Migration Review*, 57(4), 1-25.

Karyelioğlu, S. (2021). Yemek ve göç: Türkiye'ye göç etmiş Suriyelilerin yemek ile ilgili kültürel ve iktisadi deneyimleri. *Journal of Social and Cultural Studies*, 8, 1-22.

Kaya, A., ve Kırac, A. (2016). *Vulnerability assessment of Syrian refugees in Istanbul*. Support to Life Association. http://eu.bilgi.edu.tr/media/files/160621_Ist_NA_Report.pdf adresinden alındı. (Erişim Tarihi: 24 Mayıs 2025).

Kirişçi, K., ve Uysal, G. (2019). *Syrian refugees in Turkey need better access to formal jobs*. Brookings Institution. <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2019/07/18/syrian-refugees-in-turkey-need-better-access-to-formal-jobs/> adresinden alındı. (Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2025).

Klemensits, P., & Tárık, M. (2024). Southeast Asians In The Middle East: The Role Of Filipino Migrant Workers In The Saudi Arabian Economy. *Migration Letters*, 21(S8), 470-478.

Kymlicka, W. (1995). *Multicultural citizenship: A liberal theory of minority rights*. Oxford University Press.

Laubenthal, B. (2023). Introduction: Assimilation, integration or transnationalism? An overview of theories of migrant incorporation. *International Migration*, 61(1), 84-91. <https://doi.org/10.1111/imig.13118>

Lazarev, E., ve Sharma, K. (2017). Brother or burden: An experiment on reducing prejudice toward Syrian refugees in Turkey. *Political Science Research and Methods*, 5(2), 201-219.

Levitt, P. (2001). *The transnational villagers*. University of California Press.

Liu, Z., & Morris, M. W. (2014). Intercultural interactions and cultural transformati-

on. *Asian Journal of Social Psychology*, 17(2), 100-103.

Mandel, R. (2008). *Cosmopolitan anxieties: Turkish challenges to citizenship and belonging in Germany*. İçinde *Cosmopolitan anxieties*. Durham, NC: Duke Univ. Press

Mann, M. (1986). *The sources of social power; Volume I: A history of power from the beginning to A.D. 1760*. Cambridge University Press.

Massey, D. S. (2010). Racial formation in theory and practice: The case of Mexicans in the United States. *Race and Social Problems*, 1, 12-26.

Möhring, M. (2014). Food for thought: Rethinking the history of migration to West Germany through the migrant restaurant business. *Journal of Contemporary History*, 49(1), 209-227.

Morris, N. (1999). Cultural interaction in Latin American and Caribbean music. *Latin American Research Review*, 34(1), 187-200.

O'Connor, M. (2016). The Indian diaspora in the UK: Accommodating "Britishness". *Indialogs: Spanish Journal of India Studies*, 3, 137-150.

ORSAM. (2015). *Syrian refugees in Turkey: Social, economic, and political impacts* (ORSAM Report No. 195).

Özkan, Z. (2024). Entegrasyon paradoksunun tanıtımı ve çeşitli sosyal psikoloji perspektiflerinden bir derlemesi. *International Journal of Social Inquiry*, 17(2), 407-424.

Padda, J. (2016). *Syrian refugees in Turkey: Challenges and opportunities for long-term integration*. Center for Public Policy and Democracy Studies. <https://coilink.org/20.500.12592/3rr84p> adresinden alındı. (Erişim Tarihi: 03 Haziran 2025).

Patton, C., Sawicki, D., ve Clark, J. (2015). *Basic methods of policy analysis and planning*. Routledge.

Peña, M. (1985). *The Texas-Mexican conjunto: History of a working-class music*. University of Texas Press.

Pieterse, J. N. (2015). *Globalization and culture: Global mélange* (4th ed.). Rowman & Littlefield.

Pilcher, J. M. (Ed.). (2012). *The Oxford handbook of food history*. Oxford University Press.

Portes, A., ve Zhou, M. (1993). The new second generation: Segmented assimilation and its variants. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 530, 74-96.

Portes, A., ve Rumbaut, R. G. (2001). *Legacies: The story of the immigrant second generation*. University of California Press.

Portes, A., ve Rumbaut, R. G. (2006). *Immigrant America: A portrait* (3rd ed.). University of California Press.

Reshetnikov, A. (2019). Multiplicity all-around: In defence of nomadic IR and its new destination. *New Perspectives*, 27(3), 159-166.

Rosenberg, J. (2016). International relations in the prison of political science. *International Relations*, 30(2), 127-153.

Rosenberg, J. (2017). The elusive international. *International Relations*, 31(1), 90-103.

Rosenberg, J. (2018). IR 101. *International Relations*, 32(2), 250-251.

Rosenberg, J. (2020). Trotsky's error: Multiplicity and the secret origins of revolutionary Marxism. İçinde *Multiplicity* (ss. 81-101). Routledge.

Rosenberg, J. (2021). Results and prospects: An introduction to the CRIA special issue on UCD. *Cambridge Review of International Affairs*, 34(2), 146-163.

Rosenberg, J., ve Kurki, M. (2021). *Multiplicity: A new common ground for international relations?* (Vol. 1). Routledge.

Rottmann, S. B., ve Kanal, M. (2023). Akle tayyibe [Tasty dish]: Cooking up belonging in the Syrian refugee foodscape in Turkey. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 1-16.

Sauer, M. (2019). *Rethinking political attitudes of migrants from Turkey and their Germany-born children* (SWP Research Paper 2019/RP 07). Stiftung Wissenschaft und Politik.

Sengupta, A., Das, S., Akhtar, M. S., & Chakraborty, T. (2024). Social, economic, and demographic factors drive the emergence of Hinglish code-mixing on social media. *Humanities and Social Sciences Communications*, 11(1), 1-12.

Smith, R., ve Patel, K. (2019). Cultural hybridity and identity negotiation among South Asian diaspora in the United Kingdom. *Ethnic and Racial Studies*, 42(7), 1135-1154.

Soysal, Y. N. (2004). Global citizenship and its discontents: The dialectics of transnational membership. *Citizenship Studies*, 8(2), 169-183.

Şimşek, D. (2019). Transnational activities of Syrian refugees in Turkey: Hindering or supporting integration. *International Migration*, 57(2), 268-282.

Tumen, S. (2023). The case of Syrian refugees in Türkiye: Successes, challenges, and lessons learned. *Background paper to the World Development Report*, 6.

UNHCR. (2024, Haziran). *Global trends: Forced displacement in 2023*. United Nations High Commissioner for Refugees. <https://www.unhcr.org/global-trends> adresinden alındı. (Erişim Tarihi: 01 Haziran 2025).

United Nations Children's Fund (UNICEF). (2022). *Documentation of the education response for Syrian children under temporary protection in Türkiye*.

Van Hear, N. (2010). Theories of migration and social change. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(10), 1531-1536.

Vertovec, S. (2004). Migrant transnationalism and modes of transformation 1. *International Migration Review*, 38(3), 970-1001.

Westheimer, R. K., ve Kaplan, S. B. (1992). *Surviving salvation: The Ethiopian Jewish family in transition*. NYU Press.

Williams, J. (2023, Haziran 15). 'We felt that we are one': How Turkish musicians welcomed Syrian refugees. The Guardian. <https://www.theguardian.com/global-development/2023/jun/15/we-felt-that-we-are-one-how-turkish-musicians-welcomed-syrian-refugees> adresinden alındı. (Erişim Tarihi: 20 Nisan).

Wimmer, A., ve Glick Schiller, N. (2002). Methodological nationalism and beyond: Nation-state building, migration and the social sciences. *Global Networks*, 2(4), 301-

334.

Younger, P. (2009). *New homelands: Hindu communities in Mauritius, Guyana, Trinidad, South Africa, Fiji, and East Africa*. Oxford University Press.

Ziyanak, S. (2015). Critically assessing classic assimilation theory and alternative perspectives for immigrants and the second generation in the United States. *Race, Gender & Class*, 22(1-2), 143-149.